

Februar 2003

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 44

14. årgang – februar 2003

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, august, november.

Redaktion:

Rolf Gilberg (ansvarshav.)
Jan Koed, Gudrun Lefmann
Bulgan Njama

Tryk: One Way Tryk a/s**Oplag:** 300 eks.

Ger udsendes af Østjyllands Postcenter. Henvendelse vedr. fejl og mangler til det lokale postkontor.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlem:**

HKH Kronprins Frederik

Bestyrelse:

Klaus Ferdinand
Anita Garbers, Rolf Gilberg
Søren Haslund-Christensen
Jan Koed, Gudrun Lefmann
Bulgan Njama, Leif F. Petersen
Lone Ross

Internet:

www.danskmongolskselskab.dk

Selskabets adresser:

Formand: Rolf Gilberg
Etnografisk Samling
Nationalmuseet
Frederiksholms Kanal 12
1220 København K
tel: 3347 3207
fax: 3347 3320
email: rolf.gilberg@natmus.dk

Sekretær: Lone Ross

Æblerosestien 4
3460 Birkerød
tel: 4581 3830
email: lone.ross@cool.dk

Kasserer: Jan Koed
Carl Bernhards Vej 15, st.tv.
1817 Frederiksberg C
tel: 3322 3729
fax: 3322 3728
email: jk@cadaid.dk

Girokonto: (1551) 784-1582**NGO-projekter:**

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 3833 2106
email: dms@dkk.dk
I Mongoliet:
dmcenter@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:
150 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
250 kr. for husstandsmedlemskab.
500 kr. for firmamedlemskab.
Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.
Henvendelse om medlemskab rettes til kassereren.

I den fjerntliggende aimag, Bayan-Ölgii, i den vestligste del af Mongoliet lever kasakherne, som er en betydelig etnisk minoritet med rødder i den islamiske kultur. Mange jægere i området dyrker endnu den traditionelle jagtmetode, hvor en kongeørn trænes til at opspore byttet, slå ned på det og bringe det tilbage til sin herre.

Foto: Gerner Thomsen

Indhold

Til te hos nomaderne	3
Født til frihed	8
At sanse ånderne	12
I Mongoliets vold (III)	14
Fårets år	19
Tsagaan Sar	23
Aktuelt	24
Vintersituationen	24
Mongolsk-norsk samarbejde	24
Interaktiv turisty	25
Mongolsk service	25
DMS nyt	25
Medlemsmøder	28

Til te hos nomaderne

Gerner Thomsen har rejst tre gange i Mongoliet. I 1995 gik turen til de centrale og nordvestlige aimager, hvor han bl.a. besøgte rensdyrnomaderne i det skovklædte højland. Det er emnet for denne artikel. I 1999 og 2000 tog han til de bjergrige landskaber i de vestligste aimager, hvor han fulgte ørnejægerne på deres jagtture i det barske vinterklima. Det vil han fortælle mere om på mødet den 26. april i Dansk Mongolsk Selskab.

Pludselig drejer chaufføren væk fra det hjulspor, vi har fulgt de sidste to dage. Vi drøner af sted med høj fart, så både Jeff og jeg slår hovedet mod jeepens loft. Inden længe krydser en flod køreretningen, og jeg når lige akkurat at tænke: »Nu må han da stoppe.« Men han sænker blot farten en anelse og kører lidt zig-zag for at finde vade-stedet. Et øjeblik efter har vi passeret floden og fortsætter i fuld fart videre ud over den mongolske steppe, der ganske sigende er blevet kaldt for verdens største græsplæne. Vejen er væk, og vores chauffør,

som ikke har yttet meget, siden vi forlod Ulan Bator, siger nu på gebrokkent russisk: »Nu er vi der snart. Se de fire hvide telte længere fremme!« På afstand ligner de champignons, som de står der ved siden af hinanden i det grønne græs.

En velsignet ro breder sig, da vi endelig holder stille med motoren slukket. Snart har en flok nysgerrige børn omringet os. De voksne kommer også ud af filtteltene og er mindst ligeså nysgerrige som børnene – men de skjuler det bedre. Herude er der ingen telefon eller e-mail, og gæster kommer derfor altid uventet. Med den største selvfølgelighed bliver vi inviteret indenfor

i filtteltet. Jeff og jeg bliver placeret på gæsternes plads og får hver en lille skammel at sidde på. Der er dejligt svalt inde i teltet – den tykke filt neutraliserer den brændende sol. En kvinde har travlt med at sørge for gæsterne, og med tørrede kokasser som brændsel får hun liv i ovnen. Snart serverer hun en kop rygende varm te med salt og mælk, som glider ned med noget, der minder om indtørrede ostestykker. Jeg kan ikke lade være med at betragte mændene i deres flotte mongolske klædedragt, *delen*, som man ikke ser så ofte inde i byerne.

Chaufføren kender familien og forklarer, at vi er interesseret i at bo

På hesteryg rundt om Horgo-søen.

Oksekærrer bruges stadig til varetransport i Mongoliet.

sammen med en nomadefamilie de næste par uger. Ingen af os forstår mongolsk, men det ses tydeligt, at familien er positiv. Den gamle bedstefar ser venlig ud, og han rækker mig sin snusflaske som tegn på ven-skab. Selv om den er tom, løfter jeg lidt på låget og snuser ind, som man skal. Havde jeg også haft en snus-flaske havde jeg rakt den til den gamle, men han ser heldigvis ud til at have fuld forståelse for, at jeg ikke har noget at tilbyde. I stedet tager han et snus af sin egen flaske, da han får den tilbage. Vi forærer de gaver, som vi har taget med fra Ulan Bator: Bolsjer til børnene og mad og cigaretter.

Te-drikkernes mekka

Efter et par dage er vi stille og roligt ved at glide ind i hyrdernes daglig-dag. Kun børnene bliver ved med at synes, det er interessant at kigge ind i vores telt. Der er en dejlig afslap-pet atmosfære i lejren – grænsende

til det kedelige. Vi kan iagttage de mange rutiner, som er ført videre helt fra Djengis Khans tid. Kvinderne står for alt det huslige, lige fra børnepasning og madlavning til malkning af får og kreaturer. Om dagen rider mændene ud og ser til fåreflokken, mens børnene hjælper til, hvor de kan.

Vi er havnet i te-drikkernes mekka. Der er tilsyneladende ingen grænser for, hvor mange gange man kan drikke te på en dag, og vi føler os efterhånden helt hjemme i filt-teltet. Smagsløgene har hurtigt vænnet sig til den salte mongolske te, som minder lidt om tynd suppe. Aftens-maden står på fed fårekødssuppe med hjemmelavede nudler – ikke så dårligt i begyndelsen, men det skal hurtigt vise sig at blive trivielt. Mongolernes kost er ufattelig pro-teinrig. Den består stort set kun af fårekød og mælkeprodukter. En særlig delikatesse om sommeren er gæret hoppemælk, som er både sundt og nærende. Det lyder værre, end det er! Man kan sagtens skylle et par krus ned, når man først har vænnet sig til den syrlige smag.

Ømme bagdele

En dag spørger vi vores familie, om vi kan låne et par heste og ride op i bjergene. Det kan vi godt, men Batultsi og hans fætter vil med. De virker opstemte over at have fundet en god undskyldning for at komme lidt væk fra hverdagens rutiner – og så giver det mulighed for at besøge en fjern slægtning. Jeff og jeg vil meget gerne have selskab på turen og er glade for at have kyndige ryttere inden for rækkevidde. Mongolerne siges at være født på en hest – noget man ikke just kan sige om os. Sidste gang jeg sad på en hest var som 10-årig hos onkel Peter i Jylland, så det er med en vis betænkelighed, at jeg tager fat i tøjlerne på den hest, som Batultsi finder til mig. Allerede første gang jeg skal op at sidde, af-slører jeg mig selv. Mongolerne ser forbløffet til, mens jeg noget klodset får svunget mig op i sadlen og griber helt forkert fat i tøjlerne. Jeg bliver dog siddende, men hesten ser ud som om, den øjner lidt mere selvbestemmelse.

Første dag bliver et mareridt. Vi rider langs søen Horgo omgivet af de bølgede, græsklædte Hangaynbjerge. I dalene løber floderne, og her støder vi jævnligt på hyrder, som har rejst deres hvide filttelte. Oplevelsen af det fortryllende landskab dæmpes dog i takt med, at vores bagdele bliver mere og mere ømme. Da vi har redet i noget, der føles som en evighed, gør Batultsi endeligt tegn til at holde for natten. Længere fremme står en gøende hund og et enligt filttelt. En kvinde med et barn på armen viser sig i døråbningen, og lidt efter sidder vi alle inde i filtteltet og nyder en kop salt te. Til stor morskab for mongolerne siger Jeff og jeg nej tak til at sidde på de hårde skamler. Vores bagdele hænger i laser efter 40 km på hesteryg, og vi foretrækker at sidde på de bløde tæpper. Ingen kender hinanden, men alligevel bliver vi som den naturligste ting i verden inviteret til at overnatte. Mongolerne har en lang tradition for at give rejsende husly, hvilket vi nyder godt af. Menuen er velkendt – fårekødssuppe – men vi supplerer med noget af det sidste brød, vi har med fra Ulan Bator. På steppen måles rigdom ikke i penge, men i husdyr. Familien her er fattig – de har næsten ingen får, heste eller kreaturer. Det bliver til mange kopper te, som aftenen skrider frem. Det er, som om vores værter ikke vil give slip på os med alle de nyheder, vi indeholder! Vi er de første vesterlændinge her, så nysgerrigheden har ingen grænser.

Det holder hårdt at komme op på hestene den næste morgen. Sædemusklerne er stadig ømme og stive, da vi vinker farvel til familien. Den smalle ridesti, som er skabt gennem generationer, snor sig op igennem den åbne lærkeskov. Batultsi har forstået, at der skal lidt flere pauser til end den foregående dag, hvis Jeff og jeg skal overleve endnu et 40 km ridt. Mens vi ligger i det halvhøje

græs og nyder den fantastiske udsigt over Horgo-søen samt bjergene i baggrunden, justerer han seletøj på hestene. Mongolernes omsorg for hestene kan til tider virke overdreven, men hestene vil ikke overleve vinteren, hvis de presses for hårdt om sommeren.

Tilbage til familien

Nedstigningen fra bjergene begynder. Ind imellem er det så stejlt, at vi må stige af og trække hestene. »Dér bor min familie«, siger Batultsi og peger ned i dalen, hvor der står fem filttelte. Det er lige før solnedgang, og kvinderne har travlt med at malke får og yakokser. Efterhånden kan vi stige af hestene, uden det ser komisk ud for mongolerne. Mens vi får den første kop te, sætter en ung hyrdedreng hestene på græs ikke langt fra lejren. To mænd, som transporterer brænde hjem med oksekærrer, når lige at komme med ind i teltet til den første kop te. Jeg bemærker kærrens hjul, som er lavet i træ, og får en følelse af at være tilbage i middelalderen. Jeff og jeg finder en flaske vodka frem, som vi har gemt til det rigtige øjeblik, mens kvinden begynder at tilberede den obligatoriske fårekødssuppe. Aftenen går hurtigt! Da vodkaen slipper op, fortsætter vi med mongolernes hjemmelavede destillat af gæret hoppemælk. Børnene er faldet i søvn, da snakken falder på den stendynge med et flag i, som vi red forbi midt på dagen. Mongolerne kalder det for en *Ovoo*, som er en slags shamanisk helligdom. »Jeg ofrede et par mønter ved Ovooen, så vi får held på hjemturen i morgen«, siger Batultsi, og de andre mænd nikker indforstået. Snakken dør først ud sent på natten.

Rodeo på steppen

Jeff skulle åbenbart også have ofret et par mønter til rejseguderne. Kun

Fårekød hænges til tørre i geren.

15 km fra at være tilbage, går hans hest amok. Et mindre rodeoshow udspiller sig, hvor Jeff stædigt holder fast i tøjlerne, mens hesten stejler og forsøger at blive fri for sin plageånd. Til sidst må han give op og falder af hesten, som galoperer ud over steppen. Heldigvis er der ikke sket noget, og saddeltaskerne, som røg af sammen med Jeff, er reddet. Hans bagage bliver læsset over på min hest, og vi går tilbage mod lejren, mens Batultsi og hans fætter rider efter den frihedssøgende hest.

Først sent på aftenen kommer de andre tilbage, men uden hesten. Det er en alvorlig ting at miste en hest, så Jeff og jeg tilbyder derfor at betale for en ny. Men Batultsi afviser og siger, at de nok skal finde den. Efter en uges søgen finder de hesten 50 km fra lejren! Det fejres med et nyslaget får om aftenen. Jeff glæder sig over, at historien får en god slutning. Ferien er ved at være slut for ham, og han har en lang rejse tilbage mod Amerika. Bag på Batultsis motorcykel bliver han kørt de 20 km ud til vejen. En lastvogn dukker

Rensdyrene bruges som ridedyr af rensdyrnomaderne.

op i hjulsporet, og Jeff får en plads på ladet.

Hangayn-bjergene i måneskin

Der går en hel uge, før der viser sig en kørelejlighed for mig. Jeg vil til et område i Hovsgol-provinsen 300 km nordpå. Turen går tværs over Hangayn-bjergene gennem områder, hvor jeg aldrig havde forestillet mig, der kunne køre en jeep. Månen lyser landskabet op, mens vi kører om natten. Kvinden og barnet ved siden af mig siger ikke meget. I toppen af et bjergpas stopper chaufføren, og alle stiger ud. De andre går et par gange rundt om en flere meter høj Ovoo og ofrer lidt penge. Min pung bliver også fundet frem. Jeg har bemærket den livsfarlige nedkørsel, der venter foran os og tænker, at det ikke skader at holde sig gode venner med guderne. Chaufføren triller i et passende behersket tempo nedefter i frigear – hver en dråbe benzin, der kan spares, tæller, når nærmeste benzintank ligger flere hundrede kilometer væk.

Jeg skal først til landsbyen Renchinlumbe og derfra videre op i bjergene til fods eller på hest. På det lokale marked provianterer jeg og får samtidig at vide, at vejen til

landsbyen er spærret på grund af for høj vandstand i floderne. Jeg satser på heldet, får et lift op til Hovsgolsøen og vandrer de sidste 100 km langs med søen og over bjergene.

Chaufføren når lige at advare mod bjørne og ulve, inden han kører væk. Det kan jeg ikke helt slå ud af hovedet, da jeg slår mit telt op ved søbredden. Udsigten over Mongoliets vandrige sø er dog så fantastisk, at den hurtigt overskygger de dystre tanker. Den modsatte bred ligger 30 km væk, men luften er så klar, at det føles som et stenkast. Følelsen af frihed bliver nærværende, og jeg kan ikke forestille mig, at man kan være et bedre sted lige nu.

Næste dag følger jeg elven vestpå over et lille pas. Udsigten til søen forsvinder, og efter et par dage dukker Renchinlumbe op i horisonten. En horde børn render efter mig, da jeg når inden for deres synsvidde og snart ved landsbyens 500 beboere, at jeg er kommet. Mongolerne er dybt rystet over, at jeg har vandret med rygsæk. En mand uden hest må ikke være rigtig klog, synes de at tænke.

Khuelbator bliver manden, som redder mig fra menneskemængden. Han er ved at sprænges af nysgerighed, da vi sidder inde i hans lille træhus og drikker te. I kommunisttiden læste han til ingeniør i Moskva. Det var dengang Mongoliet var en satellitstat, stærkt afhængig af Sovjetunionen. Siden tog han arbejde som lastvognschauffør for staten – han transporterede mel og andre madvarer op fra Moron længere sydpå. Med kommunismens fald blev han fyret, og i dag lever han af at bage brød til landsbyen, hvis der altså er noget mel at få, siger han opgivende.

Hos rensdyrnomaderne

Khuelbator bliver fyr og flamme, da jeg tilbyder at hyre ham som guide

på en ridetur op i bjergene til rensdyrnomaderne. Allerede næste formiddag har han fundet en hest til mig. Med gru ser jeg, at sadlen er af træ. Det bliver sikkert noget af en prøvelse. Trods en tynd filtpude at sidde på, går der kun kort tid, før jeg er næsten følelsesløs bagi. Efter 30 km ud over steppen begynder stien at sno sig op gennem nåleskoven. Myggene generer hestene, og i floderne er der så meget vand, at vi har problemer med at komme over. I en skovlysning slår vi mit tunneltelt op – det morer Khuelbator, som aldrig har set andet end filttelte. Aftensmaden står på tørret fårekød og nogle af de nudler, jeg købte i Moron.

Efter endnu en dag i skoven passerer vi trægrænsen og får straks blæsten at føle. Et alpint landskab med bjerge til alle sider ligger foran os. Khuelbator rider op på en bakketop for at få overblik. Vi ved ikke, hvor rensdyrnomaderne opholder sig. De flytter ofte for at have de optimale græsningssteder. Den kraftige vind med småregn gør, at det hele virker håbløst, men pludselig råber Khuelbator og peger ud i horisonten. Nu ser jeg også rensdyrnomadernes små hvide spidstelte. Da vi nærmer os, stopper børnene midt i deres leg. Khuelbator bliver usikker, fordi han føler sig fremmed overfor rensdyrnomaderne, men han tager sig sammen og spørger i hvilket telt, den ældste person befinder sig.

Inde i teltet forærer vi en symbolsk pengegave til den gamle bedstemor. Det ser ud, som om hun er tilfreds – i hvert fald får vi skænket en kop salt te med rensdyrmælk. Rensdyrnomaderne har deres eget sprog, men Khuelbator og kvinden snakker fint sammen på mongolsk. Livet er mere primitivt her end nede på steppen. Teltet er sparsomt indrettet, og børnene virker om muligt endnu mere beskidte. Der er kun rensdyrskind at sidde på, og jeg bemærker osten, lavet på rensdyr-

To generationer i fineste tøj sat op til familiefoto.

mælk, som hænger oppe under telt-dugen.

Ud på eftermiddagen kommer mændene tilbage med rensdyrflokken. For første gang i mit liv ser jeg, at man også kan ride på et rensdyr. Det virker umiddelbart vanvittigt, men der er ingen tvivl om, at renerne med deres brede klove klarer sig bedre i det bløde myrlandskab end hestene. Der er tydeligvis respekt om manden på den hvide rentyr. Det er ham, som bestemmer, hvornår familien skal flytte videre, og det er også ham, der afgør, om Khuelbator og jeg får lov at blive som gæster. Det gør vi heldigvis, selv om han først virker noget bøs. Vi får at vide, at det egentlig ikke er tilladt at opholde sig så tæt på den russiske grænse uden særlig tilladelse, men det vil han se stort på, fordi jeg ligner hans søn!

Rensdyrsuppen er en dejlig afveksling til fårekødssuppen, som jeg har fået hver dag den sidste måned. Udenfor ligger familiens 200 rener tøjret til hver deres lille pind i jorden. Det er for farligt at lade renerne gå løse om natten, hvor ulvene hurtigt kan overfalde de svageste. Det er også nemmere at malke dem, når de er tøjret. Da det begynder at tordne, sætter manden en

jernpind som lynafleder mellem brændeovnen og jorden. Heldigvis bliver det ikke nødvendigt at teste den. Vi spiller kort og spiser små ostestykker som snack. Mændene fortæller om den barske vinter, hvor sneen ligger meterhøj, og temperaturen kan falde til minus 50 grader.

Tilbage til steppen

Efter et par dage siger vi farvel til vores nye venner. Det lyner og tordner faretruende i baggrunden, mens vi rider ned gennem skoven, men Khuelbator har fået hjemve og vil tilbage nu. I Renchinlumbe får vi at vide, at vejen sydpå til Moron stadig er ufarbar på grund af for høj vandstand i en af floderne. Der går et par dage, hvor jeg overvejer, om jeg skal vandre tilbage ad samme vej, som jeg kom op. Ingen biler er kommet over floden de sidste tre uger, siger rygterne.

Løsningen er ligetil. Khuelbator finder nemlig en motorcykel, som jeg kan sidde bagpå med rygsækken. De 90 km ned til floden går nemmere, end jeg havde troet. Jeg kommer over floden på en hest og ser måbende til, da mongolerne begynder at trække motorcyklen igennem vandet. Ind imellem er den helt under vand. På den modsatte side bliver karburatoren skilt ad og tørret

et par timer i solen. Det er russisk kram, når det er bedst! Vi suser videre til nærmeste landsby, hvor jeg hopper på den første lastvogn mod Ulan Bator. Oplevelserne er blevet rystet godt på plads, da jeg efter to døgn blandt fåreuldsballer kan træde ud og mærke asfalten under mig for første gang i lang tid. ■

Tekst og foto:
Gerner Thomsen

OM FORFATTEREN

Gerner brugte som 18-årig sin børneopsparing til sammen med vennen Steffen Halkjær at realisere drengedrømmene på en kano-tur ned ad Nahanni-floden i det nordlige Canada. Mødet med en en grizzlybjørn var ved at sætte en stopper for eventyret - men en desperat svømmetur i den kolde flod reddede deres liv.

Efter gymnasiet og en tur til Nepal tog han i starten af '90erne på et halvt års ophold i Rusland. Opholdet hos lokale familier i Ukraine og Uralbjergene blev et intensivt kursus i russisk kultur og overlevelse. Det blev startskuddet til mere end 20 rejser på egen hånd i Rusland og det tidligere Sovjetunionen.

Mange af rejserne har foregået langt fra Ruslands forurenede industribyer som vandre-, ski- eller rafting-ture i områder som Kamchatka, Uralbjergene, Bajkalsøen, Karelien, Kaukasus og Kolahalvøen. Som modvægt til de russofile tendenser har han i pauserne fyldt tiden ud med ski- og vandreture til Svalbard, Nordnorge og Alaska.

Gerner Thomsen, som er 33 år, er uddannet forstkandidat, men arbejder p.t. som rejseskribent og foredragsholder. Seneste projekt er bogen »Turen går til Rusland«, der publiceres af Politikens Forlag i 2004.

Artiklen blev første gang bragt i tidsskriftet *Adventure World* 49, jan./feb. 2003.

Født til frihed

Den sidste rigtige vildhest blev set i Mongoliet i 1969. Efter mere end et kvart århundredes fravær er den nu tilbage i den centralasiatiske steppe. Det skyldes ikke mindst hollænderne Jan og Inge Boumans årelange indsats for at redde denne hest fra at uddø – som skabte muligheden for at genudsætte hesten i dens oprindelige miljø.

Der stod vi ansigt til ansigt, vildhestene og jeg. Vildhestene i deres rette element i den mongolske steppe, selv om et solidt elektrisk hegn og en usynlig »diskretionszone« på mindst 50 meter skilte os.

I to store karantænefolde gik 16 nyankomne vildheste. De havde en uges tid forinden tilbagelagt en 8.000 km lang flyrejse fra Holland og skulle nu til at vænne sig til Mongoliets fauna og til det barske klima med kun tre frostfrie måneder om året med temperaturer fra +25° C om sommeren og med kuldegrader helt ned til -40° C om vinteren.

Trods den strabadserende flyrejse var hestenes foderstand god. Det var tydeligt at se, at dyrene allerede havde taget den pragtfulde natur til sig. De skridtede roligt omkring med sænket hoved for nu og da at standse op og tage en bid af græsteppen. Travede og slog fra tid til anden over i en rolig galop. Hele tiden var en af dem på vagt. Spejdenne med løftet hals og hoved og med et opmærksomt ørespil. Vagttjenesten gik på omgang blandt dyrene i flokken. Med et tyst sprog, som kun heste forstår, afløste de hinanden. Hestens medfødte instinkter var

ikke til at tage fejl af. Mine mongolske værter, Tunga, Tsog og Bulgan, og jeg kunne iagttage dem i timevis, imens unge, legesyge hærfulde fløj omkring hovederne på os. I horisonten kunne vi iagttage de store rovflugles elegante rekognoscering efter føde.

Hesten indgår i et beundringsværdigt projekt, som hollænderne Jan og Inge Bouman har iværksat med det formål at få genskabt en levedygtig bestand af vildheste i deres oprindelige natur. Bag projektet står *Foundation for the Preservation and Protection of the Przewalskihorse*.

Ukendt hovdyr

Vildhesten er en lille, tæt gul hest, som har mange fælles lighedspunkter med den norske fjordhest. Den blev opdaget i slutningen af 1870'erne af en russisk ekspedition, som var rejst ud for at finde vilde kame-

ler i Centralasien og som undervejs opdagede en flok hovdyr, hvis eksistens ingen europæer kendte. Et af dyrene blev nedlagt, og dets skind og kranium blev overdraget til den russiske oberst N. Przewalski, som også opholdt sig i området.

Przewalski bragte gaven hjem til det zoologiske museum i Sankt Petersborg, hvor konservatoren M. Poliakov gik i gang med at undersøge materialet. Han påviste, at der var tale om en hest. En vildhest! Poliakov beskrev fundet i et videnskabeligt tidsskrift i 1881 og navngav den nyopdagede hest efter oberst Przewalski. Hesten fik det videnskabelige latinske navn *Equus przewalski* (Equus przewalski Poliakov); på dansk den mongolske vildhest eller przewalskihesten. Mongolerne kalder den takhi.

Da den kendte tyske dyrehandler Carl Hagenbeck i Hamburg hørte om vildhesten, sendte han omkring århundredeskiftet en ekspedition til

2

Centralasien for at indfange nogle eksemplarer. Selv om ordren lød på seks dyr, kom ekspeditionen tilbage til Hamburg med 53 levende føl og plage.

Det er sin sag at indfange vildtlevende dyr. Det kræver snedighed og ikke mindst list. Hagenbecks medarbejdere var kreative, men deres metode var højst utiltalende. De fandt en flok drægtige vildheste, som de holdt under observation. Så snart folingen var overstået, tog de føllene. Moderdyrene blev skudt eller jaget på flugt. De nyfødte, moderløse føl blev bragt til diegivende kirgiserhopper, som hermed kom til at fungere som surrogatmødre for dem.

De føl som overlevede blev transporteret til Europa, hvor de solgtes til zoologiske haver og dyreparker. Eftertiden har vist, at det blev artens redning. Føl som døde undervejs kom også med i bagagen; de blev præpareret og siden overladt til forskningsformål. Zoologisk Museum i København er blandt andet i besiddelse af et skind og knogler fra et af dem. Og på det zoologiske museum i Zürich kan man se et udstoppet eksemplar.

Bestanden truet

I dag findes der godt 1.000 vildheste i fangenskab. Alle nedstammer fra 13 dyr i Hagenbecks import. Det ved man, fordi zoologiske haver og dyreparker gennem tiden har været meget omhyggelige med at bogføre oplysninger om vildhestens kamp for at overleve; i nyere tid har man tilmed kunnet supplere med moder-

ne genetiske undersøgelser for at kunne fastslå det rette slægtskab.

En mærkbar tilbagegang i haverens bestand af vildheste, formentlig som følge af indavl, gav op gennem 1970'erne anledning til bekymring. Przewalskihesten var pludselig virkelig truet som art – i fangenskab. I naturen var den allerede væk. Der blev holdt krisemøder, og hollænderne Jan og Inge Bouman tog initiativ til at søge muligheder for at bevare hesten. De oprettede *Foundation for the Preservation and Protection of the Przewalskihorse* og sammen med videnskabsfolk fra Mongoliet og det daværende Sovjetunionen gik de i gang med at undersøge muligheder for at gensætte hesten i naturen. Russerne trak sig ud af projektet efter Sovjetmagtens fald på grund af ressource-mangel, og projektet endte med at blive et rent hollandsk-mongolsk anliggende.

Uspoleret natur

Skal vildhesten tilbage til naturen, skal det ske i et område, hvor økosystemet er intakt, insisterede Boumans. Store krav i en moderne tid. Men i Mongoliet er naturen de fleste steder endnu intakt, og i begyndelsen af 1990'erne oprettedes det 57.000 hektar store steppereservat Hustain Nuruu, som ligger ca. 120 km vest for Ulaanbaatar. Området har vekslende terræn med græssteppe, skov, bakker og egentlige bjerge. Den naturlige vegetation er blevet rigelig efter at nomadernes store, planteædende dyreflokke blev forment adgang til området. Et

væld af smukke blomster tiltrækker sig opmærksomhed – især den lille edelweiss, som findes i titusindtal.

De første vildheste ankom fra reservater i Holland og fra Askania Nova i Ukraine i 1992. 2 år senere arriverede udelukkende hollandsk-fødte przewalskiheste, og siden fulgte flere transporter fra Holland, suppleret med heste født i Tyskland. Hver transport er blevet fulgt med stor opmærksomhed – ikke mindst i Mongoliet, hvor hestene ved ankomsten velsignes af det religiøse overhoved, den øverste Lama.

Første fritgående stod

Alle vildheste har navne – og et såkaldt hestepas. På den måde er det lettere at kende dem fra hinanden og lettere at fortælle om dem. Da jeg besøgte Hustain Nuruu var der tre fritgående stod eller familiegrupper. Det var Khaan's stod, Patron's stod og Paritet's stod. Stoddene havde delt området mellem sig: Khaan opholdt sig i dalområderne, og Patron var søgt op i de højtliggende skovområder. Det udelukkede konfrontationer og rivaliserende kampe mellem disse to hingste og deres hopper. Men hingsten Paritet har uheldigvis valgt samme revir som Khaan, så det slår gnister, når disse to familiegrupper mødes.

Forklaringen på denne noget upraktiske territorieopdeling er formentlig, at Khaan's og Patron's stod blev sluppet ud af indhegningerne samtidig, Paritet fulgte året efter.

Khaan er født i Lelystad i Holland; Patron og Paritet stammer fra Askania Nova i Ukraine. Efter an-

3

komsten til Hustain Nuruu er hingstene »sat sammen« med »fremmede« hopper fra henholdsvis Askania Nova og Holland for på den måde at »sprede generne«. Khaan's hopper er af ukrainsk oprindelse, og de to andre hingstes kommer fra Holland.

Ud over de fritgående stod gik andre grupper bl.a. unghingste eller bachelorgrupper på tidspunktet for mit besøg bag indhegning. Unghingstene var ret aggressive overfor hinanden. En af dem mistede sin hale under kamp. Og en hest uden hale er en død hest. Den kunne ikke længere forsvare sig mod insekter, som den normalt ville vifte væk med halen; hesten bukkede under, da vinterkulden satte ind.

På springtur

Der er gjort andre interessante iagttagelser af hestenes adfærd. En hoppe forlod sit stod en periode til fordel for et andet stod. Hoppen nærmest klæbede sig til sin nye hingst og var temmelig aggressiv overfor de andre hopper; de måtte ikke nærme sig »deres« hingst. En måneds tid efter vendte hoppen tilbage til sit gamle stod.

Det er også sket, at en hingst har jaget åringer, 1 år gamle dyr, væk fra sin gruppe. Og i Khaan's stod er der tilmed dannet subgrupper med tre til fire heste. Steppens og Khaan's førstefødte unghingst for-

lod familiegruppen i en alder af tre år. Han var begyndt at vise for stor interesse for hopperne, og det irriterede hans far. Så ud og klar dig selv, min søn!

Danser med ulve

Vildheste har få naturlige fjender. Ulven er en af dem. Og dem er der masser af i Hustain Nuruu. Flere end hyrderne brød sig om. De var bange for, at ulvene skulle gå til angreb på vildhestene og så helst, at ulvebestanden blev reduceret ved bortskydning. Men her sagde projektlederne fra. Ulve er ligesom vildheste en del af steppens oprindelige økosystem. Naturen må finde sin egen balance – uden menneskets indblanding.

I sommertiden jager ulvene alene. Der er rigeligt føde til dem, bl.a. mus, sisel og murmeldyr. De holder sig derfor væk fra bopladser og fra dyreflokke. Men om vinteren, når en del af steppens dyr søger i hi, jager ulvene i flok og kan derfor nedlægge større byttedyr. Det kan gå ud over nomadernes husdyr.

Hingste er normalt gode til at forsvare deres hopper. De tager gerne kampen op og sparker ud efter de angribende ulve, fortæller mongolerne.

Et par dage inden vores ophold i Hustain Nuruu så hyrden Myagmar en hunulv med tre halvstore unger efter sig fare mod Patron's stod. Hestene travede væk, men stoppede pludselig op. Følhopperne dannede rundkreds med føllene som centrum; Patron og en drægtig hoppe vendte i front mod ulvene. Ulvene jog rundt om flokken, de to heste galopperede ligeledes rundt og sørgede på den måde for at holde positionen som »stødpude« mellem følhopperne og de jagende ulve. Da den voksne ulv fik øje på Myagmar, forsvandt den med sine unger. Lykkelig udgang på en spændt situation. Men sådan går det ikke altid.

4

Magisk område

Det er svært at løsrive sig fra Hustain Nuruu. Der hviler en helt speciel stemning over områder. Noget magisk, tiltrækkende og forjættende. Helt forståeligt, at man valgte netop Hustain Nuruu som det fremtidige område for przewalskihestene eller takhi'erne, som mongolerne kalder dem.

Noget om at ærgre sig

For nogle år siden skrev jeg en artikel om przewalskihestene til et fagtidsskrift og leverede samtidig en række egne originalfotos og tillige et foto af en af de allerførste przewalskiheste fra Carl Hagenbecks indfangning fra århundredeskiftet. Billederne kom aldrig retur. Det ærgrer mig den dag i dag! ■

Gudrun Lefmann

Illustrationer

1 Vildhestene ankom til Hustain Nuruu i snævre transportkasser, som skulle sikre, at de ikke kom til stade under den 8.000 km lange flyrejse og efterfølgende køretur ad ubekvemme veje fra lufthavnen i Ulaanbaatar. Foto: A. Groeneveld. Efter: Inge Bouman: *The reintroduction of Przewalski Horses in the Hustain Nuruu mountain forest steppe reserve in Mongolia*. 1998.

2 Khaan, en Przewalskihingst med udstråling. Foto: J. de Meij/'The reintroduction'.

3 Hopper har dannet en beskyttende kreds om et lille føl, mens hingsten - som vi ikke ser på billedet - jager en ulv. Foto: A. Groeneveld/'The reintroduction'.

4 Przewalskihestene har fundet et område med naturlige mineraler, som de slikker i sig. Foto: A. Groeneveld/'The reintroduction'.

5 Artiklens forfatter sammen med en af hyrderne i Hustain Nuruu. Foto: Tunga Njama.

Studierne over heste- og nomadeliv i den centrale del af Mongoliet er foretaget sammen med sociologen Bulgan Njama og med økonomisk støtte fra Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond, Dansk Forfatterforening, Dansk Ride Forbund og Dyreværnsforeningen Svalens Fond samt private midler.

UNESCO har meddelt, at FN-organisationen har udpeget Hustain Nuruu i Töv aimag til at være en del af *World Network of Biosphere Reserves*, et betydningsfuldt biosfære-reservat.

Takhi til Khom

Til næste år vil 20 takhi blive genudsat i bufferzonen Khomiin Tal ved nationalparken Khar-Us Nuur, finansieret af foreningen TAKH, Frankrig, og WWF Mongolia. Parken ligger i Altai Sayan øko-regionen, en af de 200 globale øko-regioner udpeget af WWF. For tiden er der 50 halvvilde takhi i Sydfrankrig, og man planlægger at genudsætte endnu flere.

Takhi blev sidst set i Khomiin Tal i de tidlige 1950'ere. Undersøgelser foretaget i 1998-2000 godtgjorde, at genudsætningen af Takhi i Khomiin Tal var mulig grundet den lave befolkningstæthed og områdets kapacitet til at huse en bestand på 500 heste.

Projektets lokale koordinator, Ts. Monkhbat siger: »Genudsættel-

sesprojektet vil fortsætte, indtil hestene kan klare sig selv. Dertil kommer, at der samtidig vil blive etableret mindre naturbevaringsprojekter i området. En masterplan til bevarelse af området har til formål at stabilisere landbefolkningens liv og etablere en permanent vandforsyning og stabile græsningsarealer. Projektledelsen har indkredset de forhold, der skal være i orden for at udnytte områdets naturlige ressourcer på en bæredygtig måde, samt hvilke sociale og økonomiske problemer befolkningen konfronteres med.

Vi har etableret et center til information om miljøet og naturen, genoprettet tre brønde og oprettet små, langfristede, rentefri lån, der skal gøre det muligt for lokalbefolkning-

gen at erhverve sig en supplerende indtægt. Fx kan de ved hjælp af lånene etablere værksteder til fremstilling af kunsthåndværk på grundlag af animalske materialer. Der vil også blive genåbnet en skole og et hospital, og græsningsarealer vil blive kunstvandet og passet på en bæredygtig måde.«

De mongolske takhi-bestande i Hustain Nuruu i Töv aimag og i Bugat sum i Gov-Altai aimag er nu nået op på 200 dyr gennem det sidste årti. *Mongolian Association for the Conservation of Nature and Environment* (MACNE) og *Foundation for the Preservation and Protection of the Przewalski horses* (FPPPH) genudsatte de første heste i 1992. ■

B. Oyundelger

The Mongol Messenger
03(601):7 - 15.01.03

At sanse ånderne

I denne tredje og sidste del af Benediktes beretning om sit ophold hos de duha-tuvenske rensdyrnomader fortælles en sælsom historie, som vanskeligt passer ind i en rationalistisk virkelighedsopfattelse. I sin lejlighed på Nørrebro reflekterer Benedikte over opholdet blandt menneskene i taigaen.

Du spørger om mit åndebjerg, men det har jeg ikke ord til at forklare. Hvis du vil forstå ånderne skal du mærke dem. Mærk hvordan haglen slår imod din hud, det er ånderne du mærker. Det er ånderne der takker for de gaver vi ofrede til dem på åndebjerget. Ånderne taler igennem haglen. Det er et godt tegn at det hagler, hvis himlen var tavs ville det være et dårligt tegn. (Dakdji 2001)

I løbet af mit feltarbejde blandt de duha-tuvenske rensdyrnomader gik det op for mig, at jeg ikke kunne opnå en fyldestgørende forståelse af duha-tuvenernes shamanistiske kosmologi alene ved at stille spørgsmål om ånde verden. Dette skyldes at duha-tuvenerne ikke opfatter ånderne som entydige og uforanderlige størrelser, der har deres faste pladser i et sammenhængende og abstrakt kosmologisk system. Ånderne er først og fremmest i landskabet, hvor deres karakter kontinuerligt påvirkes af og påvirker menneskene, og for at forstå ånderne er det nødvendigt at sanse og erfare ånderne gennem praktisk engagement med naturen.

Som antropologi-studerende havde jeg først svært ved at give slip på min hang til at forstå gennem intellektet og springe ud i at forstå igennem kroppen. En hændelse en decembemat i 2000 »tvang« mig dog til at deltage mere radikalt i

duha-tuvenernes tradition. Det følgende er et uddrag af hvad jeg skrev i min feltdagbog om nattens hændelsesforløb:

Jeg lå og sov varmt og godt i mine to soveposer der beskyttede mig mod den isnende kulde – på omkring minus 45 grader – da jeg vågnede ved lyden af fodtrin i vores tipi. Jeg åbnede øjnene og så en ældre mand klædt i skindtøj på vej ind i vores tipi. Manden satte sig roligt i skrædderstilling i det nordlige hjørne af tipien og kiggede venligt på mig.

Som en god adoptivdatter stod jeg op og tændte bål for at lave te til gæsten. At der var dukket en uventet gæst op var ikke i sig selv usædvanligt, vi fik tit besøg af nomader på udkig efter deres dyr og jægere på vej mod nye jagtmarker. Alligevel undrede jeg mig over denne gæst, for når jeg spurgte til hans færd svarede han ikke, men sad blot og nynnede og stirrede på mig. Ligeledes undrede jeg mig over at min adoptivfamilie ikke var vågnet ved gæstens ankomst, og at hundene – der normalt gøede som vilde når der kom gæster – var tavse. Uden at have drukket af sin te rejste gæsten sig pludselig op, sagde farvel og vandrede ud af tipien.

Næste morgen fortalte jeg mine »adoptivforældre« Gompo og Centaling om gæsten. De sagde, at de da

ikke havde set nogen gæst og bad mig beskrive gæstens udseende. Mens jeg beskrev gæsten kiggede Centaling og Gomp undrende på hinanden, og da jeg var færdig med min beskrivelse hentede de vores nabo Bat og bad mig fortælle om gæsten én gang til. »Hvordan kan det være hun kan se ham«, sagde Bat til Centaling og Gompo. Centaling svarede: »Måske er hun en slags shaman, almindelige mennesker kan ikke se en sådan vogterånd.« Jeg forstod ikke hvad de talte om og spurgte: »Jamen, hvem er det I mener jeg så.« Bat svarede: »Det lyder som den vogterånd, der hersker over shamanen Bairs bjerg, men hvorfor han kom til vores lejr, og hvorfor du kan se ham forstår jeg ikke.«

Et par timer efter ankom en rytter til vores lejr med nyheden om at shamanen Bair var død dagen inden. Folk tolkede dette sammenfald som et tegn på at ånden fra Bairs bjerg havde besøgt vores lejr den selvsamme nat og folk sagde til mig: »Siden du kan se hvad ingen almindelig mand kan se, må du måske være en slags shaman.«

Efter denne hændelse begyndte duha-tuvenerne at insistere på at jeg var en slags shaman og at jeg kunne se hvordan ånderne påvirker menneskene. Folk kom ridende til vores tipi for at stille spørgsmål om »hvordan deres forfædreånder påvirkede deres liv, hvorfor ulvene havde ædt deres rensdyr, hvorfor de var syge etc.« Spørgsmål jeg ikke var i stand til at svare på i min status som antropologi-studerende og med min uvidenhed om duha-tuvenernes kosmologi. Folk konkluderede, at min uvilje til at svare på deres spørgsmål skyldtes at jeg havde tilgang til viden, men blot ikke forstod at tolke åndernes tegn i naturen.

I månederne der fulgte lærte duha-tuvenerne mig at sanse og tolke åndernes tilstedeværelse i na-

turen og menneskelivet. De forklarede mig hvor ånderne holdt til, hvilke ritualer jeg skulle udføre hvor, hvordan jeg skulle føle vandet, vinden, ilden mod min hud og hvordan vindens styrke, ildens knitren, stenenes placering i naturen antydede åndernes karakter og relation til menneskene.

Denne kropslige erfaring af naturen mener jeg var vigtig i min videre forståelse af duha-tuvenernes shamanistiske tradition for – som den franske filosof Merleau Ponty skriver – er den menneskelige krop ikke blot et objekt i verden, men snarere det middel vi erkender verden igennem. Dette er i særdeleshed tilfældet med shamanistiske videns-traditioner – såsom den duha-tuven-ske – hvor det er de praktiske erfaringer af landskabet der danner basis for viden om åndernes indvirken i menneskelivet.

Grunden til at duha-tuvenerne valgte at dele deres erfaring og viden med mig, syntes at bero på at de opfattede mig som en person med tilgang til vigtig viden. Bat sagde gentagne gange til mig: »Det er godt du er her, det vil blive svært når

du rejser, for ånderne har valgt dig til at se.« Jeg forsøgte at forklare at jeg rent faktisk ikke var i stand til at se, men Bat lo blot og sagde: »Ja, ja, men du så Bairs vogterånd.«

Men en dag i sommeren 2001 blev det tid til at lægge min nomadetilværelse bag mig og rejse mod Danmark. Som jeg sad i postbilen fra Tsagaan Nuur mod Mörön gik det op for mig hvordan jeg i en vis grad havde integreret duha-tuvenernes sans for sammenhængen mellem ånder og mennesker som en kropslig viden, snarere end en rent intellektuel forståelse. Dette blev tydeligt for mig da vi passerede en ovoo uden at standse for at udføre ofringer. Min krop begyndte at ryste i nervøsitet og tanker for vildt gennem hovedet på mig: »Mon ånderne vil rase over at vi ikke tilgodeser dem, mon bilen springer i luften«, og før jeg nåede at tænke over det hørte jeg min stemme råbe »stop« til chaufføren, der febrilsk slog bremserne i for at jeg kunne komme ud og ofre et par tændstikker til ånderne.

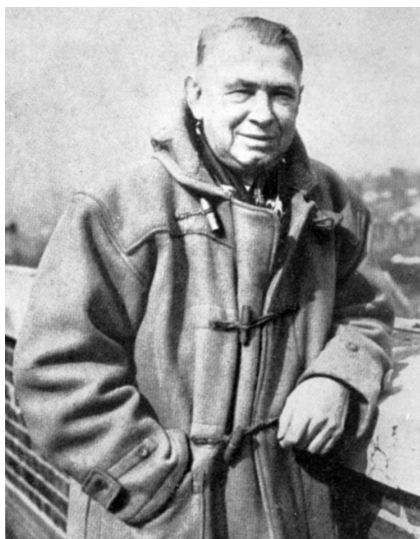
Mit år som antropologi-studerende, adoptivdatter og »shaman«

blandt duha-tuvenerne var et år hvor jeg ikke blot som akademiker, men som menneske fik muligheden for til en vis grad at træde ind i en anden måde at begribe verden og livet på. En stor del af den viden jeg har opnået om duha-tuvenernes shamanistiske tradition tror jeg beror på, at duha-tuvenerne insisterede på at jeg ikke kunne forstå ånderne gennem intellektet alene og tålmodigt lærte mig at sanse landskabet og ånderne med hele min krop.

I skrivende stund er jeg – endnu engang – »en slags shaman«, der i mit arbejde med mit speciale på antropologi om duha-tuveners shamanisme bestandigt rejser mellem to rationalitetsrum, nemlig det vestligt akademiske og det duha-tuvenerske shamanistiske, i forsøget på at formidle den virkelighed jeg mødte i taigaen. ■

Tekst og foto:
Benedikte Møller Kristensen

I Mongoliets vold (III)

I juni 1930 begynder 'Ras' sin drømmerejse til Mongoliet. Han skal bo hos den legendariske »Hertug« Larsson på dennes sommerlandsted. Efter en dramatisk rejse fra Peking via Kalgan og Kiang Peh går turen videre i bil over den grønne, blomsterbestrøede steppe.

Jeg spekulerede over, hvor langt der var til den nærmeste beboelse, eftersom det næsten var umuligt at forestille sig mennesker i dette land, da jeg opdagede en lille sort prik i horisonten. Den bevægede sig mod os; men det varede længe, før den tog form, og jeg kunne se, det var en rytter i stor fart. Han var næsten over os, før han standsede den skumplettede hest så pludseligt, at den satte sig på bagdelen. – Noget nyt! – råbte han med et grin. – Har I set nogen banditter? Sun Mo Ling er på krigsstien, og der har været stor batalje i nærheden af Chapsat. Han talte til Chacter og var åbenbart meget ophidset; men da vi ikke havde set Sun Mo Ling's bande, kunne vi ikke fortælle ham noget af værdi. Han var en af prins Teh's spejdere og blev kun nogle få minutter, så red han i rasende galop tilbage til sin post; men han havde fortalt Chacter, at der havde stået et stort slag mellem Sun Mo Ling's banditter og en mongolstyrke ført af prins Teh. Det var dårlige nyheder, for Sun var en berygtet banditfører og en virkelig trusel her ved grænsen, en hjerteløs, grusom morder og mennesketyv, og med ham på krigsstien ville hele egnen blive terroriseret. Den vidunderlige følelse af fred og stille klarhed var forsvun-

det. Selv her var det umuligt at undgå blodsudgydelse, elendighed og rædsel. Vi fortsatte og kørte i adskillige timer ad en græsbevokset vej, hvor vi kun passerede en lille mongolsk lejr. Det var som at gå gennem en uhyre have med vilde blomster. Ikke blot blå og purpurfarvede iris, men pletter af lyserøde, gule, hvide og røde blomster lå spredt over irismarkerne så langt, vi kunne se. Til venstre i det fjerne var et bjerg med et lille tempel halvvejs oppe, og da vi kom nærmere, så vi et par lave murstenshuse ved bjergets fod omgivet af en mængde mongol jurte. Det var Hatt in Sume, dr. Erikson's missionsstation, og en mængde folk kom løbende os i møde, for en vogn ude fra verden er en af de store sensationer i Mongoliet. Det betyder nyheder, breve, aviser, forsyninger og nye ansigter.

De første, der nåede os var Erikson, hans kone og deres lille datter, Vera. Erikson var helt forpustet og råbte: – Gud ske lov, I er i sikkerhed. Vi har været frygtelig ængstelige, vi troede, I var blevet dræbt eller fanget af Sun, for der har stået et hovedslag på den anden side Chapsat, som I kunne være blevet blandet ind i. – Han måtte standse af mangel på luft. Vi var åbenbart gået glip af meget.

Jeg havde truffet ham i Peking, og nu blev jeg præsenteret for hans kone og datter, som lige var kommet ned fra bjergene, hvor de havde skjult sig, siden mongolske ryttere havde rapporteret, at Sun Mo Ling var på røvertogt. Hele landet havde været slået af panik, til prins Teh var rykket ud i spidsen for sine tropper for at afskære banditterne og drive dem tilbage. Der havde stået et forbitret slag den foregående dag, og mange mongoler var blevet dræbt; men Sun var blevet grundigt slået og var nu på vild flugt.

En del sårede mongoler blev behandlet af dr. Erikson. Ved en kop te i deres lille stue fortalte jeg, hvad der var hændt os. Jeg havde syntes, det var spændende nok, men forstod nu, at et nådigt forsyn havde frelst os fra en langt større fare. Lille Vera var endnu rædselsslagen, for Sun Mo Ling's navn var nok til at sætte skræk i hver nybygger ved grænsen, og det var ikke første gang, hun var blevet skjult. Mens vi talte, havde den unge missionær sorteret posten. Brevene så farlige ud, da de var blevet trådt på mange gange under rejsen; men adresserne kunne da læses.

Jeg havde hørt en del om det vidunderlige arbejde, denne rolige og beskedne lille mand gjorde, og han

havde været genstand for en rasende pennefejde for kun et årstid siden. Alle kaldte ham dr. Erikson, skønt han ingen eksamen havde og ingen medicinsk træning, før han kom til Mongoliet som ung missionær. Han havde ikke været der længe, før det stod ham klart, at mongolerne var hærget af veneriske sygdomme og øjensygdomme og ikke havde og aldrig havde haft mulighed for passende behandling. Det var vigtigt at helbrede deres syge legemer, før man prøvede at omvende dem, og han viede sig til den kæmpemæssige opgave uden øvelse, medikamenter eller pengemidler. Hans mission var fattig og lønnen meget lille, alligevel sparede han og købte lægebøger omhandlende de fremherskende sygdomme og tilbragte ferierne med medicinske studier og hospitalsarbejde.

Transporten var hans største problem, hans praksis strakte sig over et umådeligt territorium, og i begyndelsen havde han kun en cykel. Men han gik uforfærdet på og tilbagelagde uhyre distancer mellem lejrene. Så sparede han sammen til en pony, og siden forærede nogen ham en motorcykel med sidevogn; men

motoren manglede. Han lavede skagler til den og seletøj til ponyen, og nu kunne han transportere instrumenter, medicin og sovepose i sidevognen, det var lettere end at cykle, og ponyen kunne tilbagelægge større distancer, end når han red. Det var et sælsomt køretøj, men brugbart, og hans praksis voksede så hurtigt, at han aldrig kunne holde trit med den. Hans navn fløj som en præriebrand fra lejr til lejr, og det var ikke til at undres over, for han var den eneste læge, de nogensinde havde haft, og bad aldrig om betaling. De, der kunne, betalte; men størsteparten var meget fattige og fik gratis behandling og medicin.

Var behandlingen langvarig, ville hele familien flytte deres telt til missionsstationen og blive der, til patienten var rask. Sådan opstod den nuværende landsby rundt om stationen, og det lettede arbejdet kolossalt, men krævede et hospital med tilhørende apotek. Hans store chance kom, da en rig mongolsk høvding, hvis liv han havde frelst, gav ham 100 dollars til køb af en gammel T-model Ford. Nu kunne han drage meget længere bort og bringe alvorligt syge tilbage med sig.

Hvordan han havde skrabet midler sammen til alt det, var en historie for sig; men hans eget personlige bidrag bortset fra al hans tid og opsparing var en samling af sjældne planter og blomster, der kun voksede i Mongoliet, og som han solgte til samlere over hele verden.

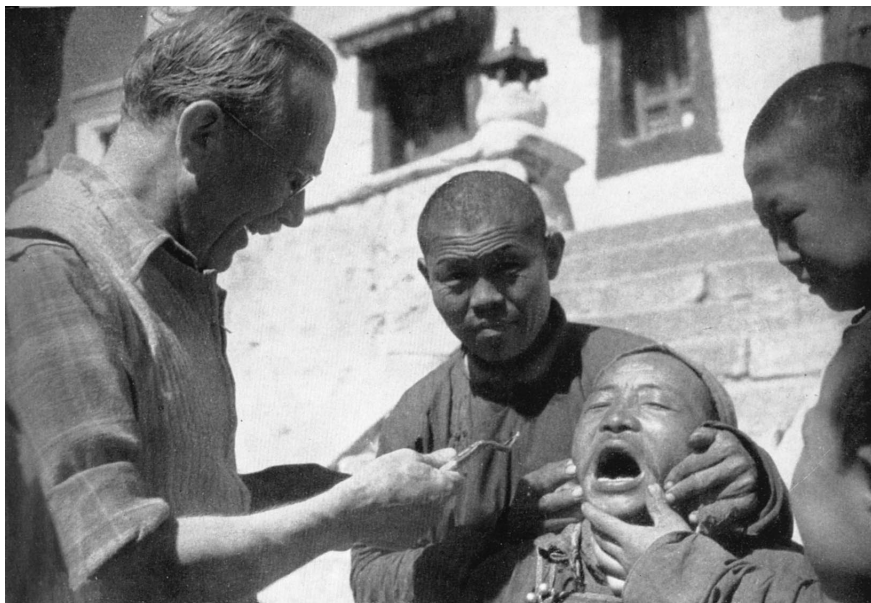
Med hans voksende berømmelse og praksis kom en ny uventet vanskelighed. I Kina begyndte man – selv indenfor missionærkredse – at snakke om den skandale, at en mand som Erikson uden lægeuddannelse skulle have lov at praktisere og lede et hospital. En anden mission i Mongoliet udsendte to uddannede og velforsynede læger, som etablerede sig i Eriksons territorium, og Erikson gik beredvilligt ind på at lade dem overtage lægegerningen, så han kunne hellige sig det religiøse arbejde. Men de havde ikke regnet med mongolerne, som blankt nægtede at gå til de nye læger. Hvad kendte de til deres lidelser og vanskeligheder, og hvorfor henvende sig til fuldkommen uerfarne mænd, når de havde deres egen elskede Ih Dai Fu, som kendte og kunne helbrede alle deres sygdomme og var deres gamle ven og vel-

Den svenske missionsstation Hatt in Sume. Foto: 'Eriksson'

gører, til hvem de kom med alle deres bekymringer. Og sådan gik det til, at Erikson blev endnu mere søgt og måtte fortsætte. Den gamle Ford var forlængst udslidt og erstattet af en nyere model, som Erikson selv tilså og reparerede, for han var også en god motormekaniker.

stor kurv med grønsager, som fru Erikson henrykt snappede og bragte ud i køkkenet. De havde ikke haft friske grønsager i over en måned. Chaufføren sagde, de var klar til at fortsætte, og jeg sagde på gensyn til Erikson med løfte om at vende tilbage til søndagsgudstjenesten. Så

Missionæren Joel Eriksson hjælper en patient med tandproblemer uden for et lama-kloster.

Foto: Erik Melle/"Söderbom"

Sådan var i korte træk historien om den stilfærdige, fordringsløse mand, jeg nu talte med. Af middelstørrelse, lyshåret og med blå øjne lignede han den typiske svensker. Der var intet bemærkelsesværdigt ved ham, intet skilte ham fra hundreder af andre, selvudslettende, ydmyge mænd af jævn herkomst undtagen på eet punkt. Et vidunderligt lys af godhed og lykke skinnede ud af hans åbne, vejrbidte ansigt med de fine rynker rundt øjnene, skabt af sol, vind og latter. Stuen lå lige ved hans apotek og konsultationsværelse og stank af jodoform, hvad Erikson vist slet ikke bemærkede. Bagved var et lille kapel, som jeg lige kunne se et glimt af gennem de åbne døre i apoteket.

Vi blev forstyrret i vor samtale af chaufføren, som kom ind med nogle pakker til Eriksons, blandt dem en

kørte vi, og ved at runde det første hjørne så jeg et hvidt tempel på skråningen af et solbelyst bjerg få mil borte. Det var vort bestemmelsessted. På bjergets top var en stor oboe, en af de varder, mongolerne rejser over en hellig mands grav. Selv får de ingen grave eller mindesten. De bliver kun klædt af og overladt til gribbene, ulvene og andre rovdyr, en gammel mongolsk skik, som altid fik det til at gyse i mig, når jeg så lavt kredsende gribbe.

Larsson stod udenfor porten for at byde os velkommen; en høj, bredskuldret mand med groft skåret ansigt og rytterens langsomme, kejtede gang. Han var mere hjemme i stigbøjlerne end på jorden.

Chacter Lama rakte ham dollarposen med et fåret smil, men sagde ikke noget om Chapsat-episoden. Han havde travlt med at komme

hjem med sin elskede hat, og da både hans og Ma Tsunda's heste ventede, steg de i sadlerne og red bort hen imod Olan Oboe (Red Oboe), hvor deres lejr lå. Mens to mongolske tjenere lossede vognen, tog Larsson mig med indenfor muren og viste mig mit kvarter, den nærmeste af to jurte i den forreste gård. Jeg havde aldrig før sovet i en jurte og måtte bukke mig dybt for at slippe gennem den fire fod høje dør. Indenfor var der særdeles hyggeligt: lergulvet var dækket af to farvestrålende turkestanse tæpper, et fyrfad med brændende argol (tørret gødning) lyste muntert fra rummets midte og fyldte hytten med en stærk duft, der mindede om tørv, kun skarpere, og gennem det store, cirkelrunde røghul ovenover kunne jeg se sommerhimlen. Det gav tilstrækkeligt lys til, at man kunne bevæge sig uden at støde imod noget, et behageligt halvllys, der forhøjede hyggen. Møblementet bestod af en felt-seng, et vaskebord og to stole.

Jeg vaskede mig og gjorde mig lidt i stand, før jeg gik op til huset bag templet for at hilse på fru Larsson, en kvinde først i halvtredserne med et behageligt ansigt; men jeg var for søvnig og træt til at konversere høfligt, så jeg undskyldte mig og vendte tilbage til jurten, hvor jeg i løbet af få minutter faldt i dyb søvn på min feltseng.

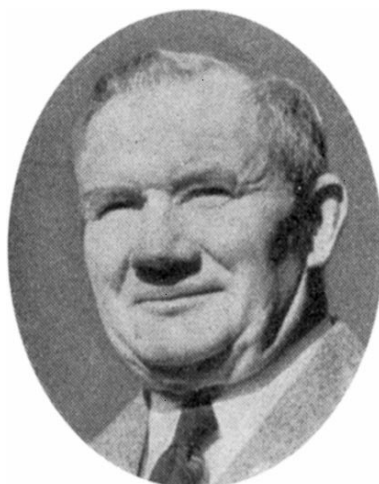
Det var mørkt, da jeg vågnede. Kun fra ilden i fyrbækkenet kom et svagt skær, over røghullet var en cirkel af sortblå himmel med strålende stjerner, der syntes så nær, at man kunne røre ved dem. Men det vidunderligste var den fuldkomne stilhed, som var så dyb, at jeg kunne føle den. Det var en guddommelig følelse, for i Kina kendes stilhed ikke, og jeg stod længe i det fløjlsbløde mørke udenfor jurten og stirrede henrevet op mod stjernerne, mens en sjælden lykkefølelse stjal sig ind over mig. Det ærgrede mig at høre trampen af tunge støvler i gården,

da en tjener kom for at kalde mig ind til aftenmaden.

Larssons havde udsat måltidet et par timer, for at jeg kunne få sovet, og det var jeg taknemmelig for. Nu var jeg pludselig hundesulten, for jeg havde kun spist nogle få sandwiches og et par kager hele dagen. Larsson bad den korteste bordbøn, jeg i mit liv har hørt: – Tak Gud, – men han var en mand af få ord og varierede ikke bordbønnen, mens jeg var der.

De havde været meget ængstelige for os, og jeg fortalte dem om eventyret i Chapsat. Det var selvfølgelig en af de risikoer, man altid løb på sådan en tur, for de fleste frontsoldater var ex-banditter og de fleste banditter ex-frontsoldater. De må have vidst, at Sun Mo Ling var i distriktet, og ville, efter at have udplyndret os, slutte sig til Sun, der nok skulle have budt dem hjertelig velkommen, eftersom de var velbevæbnede. Måske de oven i købet havde været i Sun's sold, tænkte Larsson, men hvad, han havde været mest bange for, var, at vi skulle have fået vor bekomst af Sun's fribyttere før eller efter kampen.

Han kaldte det et mirakel, at vi var undsluppet, så min lille skytsengel deroppe må have holdt et vågent øje med mig. Efter måltidet viste fru Larsson mig rundt i huset og tog mig med ind i templet, som nu kun benyttedes, når missions-venner tilbragte sommeren hos dem eller holdt møder, i hvilke tilfælde det blev indrettet til sovesal. Hun fortalte mig den mærkeligste historie om, hvordan de blev ejere af templet. Tre lamaer havde tidligere rådet her, to af dem uforbederlige drukkenbolte, som ofte skændtes og sloges. Den tredie var en god og from mand, men meget frygtsom. En bitterlig kold vintermorgen kom nogle andagtssøgende fra en fjern lejr og fandt porten lukket. De bankede og råbte, men fik intet svar. Fuld af ængstelse stod den ene af dem op på

F. A. Larsson

sin sadel for at kikke over muren. Han blev forfærdet ved at se to af lamaerne ligge i en dødelig omfavnelser på de blodige stenfliser, en af dem med knust hjerneskal, og hans ledsagere red rædselsslagne bort for at underrette prins Teh.

Senere kom en officer og nogle mænd for at undersøge sagen og slog porten ind. De to lamaer måtte have været døde nogen tid; den tredie fandt de i templet hængende fra et af spærene. I nærheden af ham på gulvet lå en blodig hammer. Mysteriet blev aldrig opklaret. Han med den knuste hjerneskal var kendt for sin hidsighed, når han var fuld, og hans hænder omklamrede den anden lamas strube, da man fandt dem. Man antog, at den gode lama, angst for at manden skulle blive myrdet og vel vidende, at han ikke var kvæleren jævnbyrdig havde angrebet denne med hammeren og uheldigvis dræbt ham. Da han blev klar over, hvad han havde gjort, hængte han sig, opfyldt af anger. Den tredie lama var sandsynligvis blevet så udmattet, at han var faldet i søvn og frosset ihjel, for intet dødeligt sår fandtes på ham. Fru Larsson viste mig det spær, han havde hængt sig under, og sagde: – Besøgende ved ikke noget om det, så de har ikke noget imod at sove her, og da

mongolerne er overtroiske med hensyn til at betræde stedet, hvor de to lamaer blev fundet, byggede vi en hytte der. Jeg er vis på, De ikke hører til de nervøse, så det ikke vil genere Dem. Da mongolerne aldrig ville bruge templet, gav prins Teh os det.

Nej, det generede ikke mig eller min søvn. Der var for mange levende bæster her ude ved grænsen og for mange virkelige farer, så hvorfor spille tid på de døde? Vi gik tilbage til dagligstuen, hvor fru Larsson overlod mig til sin mand, da vi havde en del forretning at drøfte.

Det er pudsigt, hvordan et land og et folk sætter sit umiskendelige præg på en mand under et længere ophold. Larsson havde levet i Mongoliet omkring fyrre år. Nu lignede han nærmest en mongol og gik i hvert tilfælde som en: denne langsomme vralt, der kendetegner mænd, som kun er hjemme på en hesteryg. Han begyndte som missionær i Urga, og da jeg var nysgerrig efter at høre, hvordan han var blevet hestehandler, eftersom de to erhverv efter min mening ikke gik særlig godt i spand, spurgte jeg. – Matematik – svarede han. – Matematikken og jeg var ikke venner, da jeg kom til Urga. – Han var en ren spøgefugl og blinkede til mig, da jeg så overrasket ud. – Ser du, jeg var meget ung dengang og meget dårligt betalt; men jeg klarede mig. Så mødte jeg min kone og giftede mig med hende efter den gammel-dags recept, at to kunne leve lige så billigt som een. Men det var kun ønsketænkning og ikke matematik, og da jeg stod overfor det problem at skulle underholde tre for samme løn, indså jeg, at formlen var helt forkert. Jeg havde altid interesseret mig for heste og forstod temmelig godt at taksere dem, så jeg begyndte at handle med dem som bifortjeneste, og så kunne jeg få det til at løbe rundt. Da det andet barn kom, var vi nødt til at spænde livremmen ind

*En mongolsk ryttersoldat holder vagt
over en flok heste i de urolige tider.*

Foto: Erik Melle/'Söderbom'

igen, medmindre jeg gjorde heste-handelen til mit egentlige erhverv. Jeg havde en del gode forbindelser inden for Pekings og Tien tsins væddeløbsklubber og opgav missioneringen. Regnede jeg fortjenesten ud, var jeg mere heldig som hestehandler end som missionær, så det var matematikken, der sejrede. Jeg var også vis på, at det var mere nødvendigt at sikre min familie mod nød end at frelse mongolsjæle. Siden har jeg handlet med heste og holdt mine hænder nogenlunde rene. – Han så på mig med et svedent smil og gik over til at snakke forretning.

En stor fåreejer, Nitchin Tsunda, ventede mit besøg, og prins Teh ønskede at tale med mig, så snart han kom tilbage fra jagten på banditterne i hans domæne. Fra en af de mongoler, der vendte tilbage, havde Larsson hørt, at Sun Mo Ling havde lidt svære tab og var på vild flugt, forfulgt af mongolerne. Prins Teh havde mistet omkring tyve mand og havde dobbelt så mange sårede, en høj pris til en morderbande, og nu ville han ikke hvile, før Sun var tilintetgjort. Imidlertid havde Larsson talt med ham, før banditterne havde vist sig, og fundet ham villig til at sælge sin uld, såsnart forhandlingerne med mig havde ført til et gunstigt resultat.

Hvad Nitchin Tsunda angik, var det bestemt, at jeg skulle ride over til hans lejr den følgende dag og samtidig besøge Ma Tsunda og Chacter Lama, hvis lejre lå i samme retning, men et godt stykke længere borte. I Ma Tsunda's lejr ville der være en samling heste, jeg endelig måtte se, sagde Larsson. Hans rideknægt, Horrla, ville tage med som vejviser.

Det var blevet sent, og jeg kunne knap holde øjnene åbne, så jeg gik

til min jurte og sov i samme nu, jeg lagde mig.

Solen var godt fremme, da jeg vågnede med et sæt og et øjeblik var temmelig forvirret over mine omgivelser. Gennem røghullet kunne jeg se en cirkel af bleg, blå, solbeskinnet himmel, og udenfor den åbne dør stod Horrla med to utålmodigt stampende ponyer.

I et nu var jeg ude af sengen og i klæderne, og efter at have slugt lidt frokost var jeg i sadlen og på vej sammen med Horrla. Det var en vidunderlig morgen og et vidunderligt ridt over den bølgende steppe. Ponyerne var i fin form og gjorde stærk fart over den fjedrende grønsvær. På toppen af den første bakke løb vi direkte ind i en stor antilopehjord og begyndte for sjov at rende omkap med den. De første par hundrede meter kunne vi lige følge

dem ved at strække ud alt, hvad vi orkede.

Øjensynligt trippede de bare af sted, for da vi nærmede os dem, blev de nervøse og viste, hvad de virkelig kunne. Med lange yndefulde, ubesværede spring var de kort efter ude af syne over den nærmeste bakkekam.

(fortsættes)

A. H. Rasmussen

A. H. Rasmussen: *Tilbage til havet*. På dansk ved Knud Andersen. København 1955, P. Haase & Søn's Forlag. 232 s. Uddraget af bogen er fra siderne 26-35.

Illustrationerne er gengivet fra bøgerne: Georg Söderbom: *Bortom kinesiska muren*, Stockholm 1954 og Gerda Ollén og Joel Eriksson: *Vid Gobiökens gränser*, Karlstad 1943.

Fårets år

(Gedens år)

1. februar 2003 – 21. januar 2004

Hvad der i almindelighed vil ske i Fårets år

Fårets år er et godt og fredeligt år. Krige og internationale kriser, som er begyndt i andre år, vil opleve en nedgang i aggressiviteten. Både privat og international krig og uenighed vil blive minimal i dette fredelige og rolige år. I Fårets år vil der blive en del sladder og skandaler. Et år, hvor man vil være mere sentimental og følsom. Et år, hvor man vil søge fred med sig selv og andre.

I Fårets år vil mange mennesker beslutte sig for at interessere sig mere for deres eget velbefindende. Som et resultat deraf vil der blive fokuseret mere på hvad man spiser, på motion og på livsstil i almindelighed. Nogle vil indse, at deres arbejde har taget for meget af deres tid, og de vil bruge mere tid på familien og vil knytte tættere bånd til familie og hjem. Det er et godt år til at besøge gamle venner og fjerntboende slægtninge. Generelt set er det et godt år for familien, et godt år at blive gift i eller at få børn eller børnebørn i, men anstreng dig ikke for at gøre det, lad det komme helt af sig selv. Det er også et godt år til at anskaffe smukke ting til hjemmet; det kan være malerier, bøger, ægte tæpper eller vin til kælderens.

Fårets år er et godt år for kunst, teater og musik. Fåret er for farver, stil og opfindelser. Man vil være mere kreativ og fantasifuld. Der vil blive arrangeret store udstillinger i mange lande. Mange vil blive fan-

get af ny mode og stil. Fåret har pessimistiske vibrationer, som vil gøre os overfølsomme og bekymrede over små problemer. Nogle vil ligefrem let tabe modet eller blive overkritiske, når tingene ikke lige sker, som man ønsker. Det er ikke et år, hvor man skal gå i gang med nye planer eller planlægge langsigtede projekter. Snak om fred, men lad være med at investere dine hårdt tjente sparepenge i et industriforetagende. Hold dig langt væk fra børsen.

Forhåbentlig vil Fårets kærlighed for harmoni og ønske om at leve fredeligt side om side med sine fjender forhindre store katastrofer i dette år. Det fredelige Får vil lægge en dæmper på konflikter. Drik afkølet vin i de lange sommernætter, spis masser af chokoladekager, snak til den lyse morgen. Fårets år er et år, hvor vi må bruge vort instinkt og lade det lede os til et godt liv. Held og Lykke!

Hvad der i almindelighed vil ske i Fårets år for den, som er født i:

Rottens år (Mus)

1900, 1912, 1924, 1936, 1948,
1960, 1972, 1984, 1996

Forbedring og opgang I Fårets år går det atter planmæssigt fremad. Betydelige succeser og fremgang

inden for ens arbejde er mulige ved klog og ikke for fremfusende adfærd. Din økonomiske situation er ved at bedre sig i dette års første halvdel. Du kan også regne med bedre resultater den sidste halvdel af året, når det gælder dit arbejde. Der kan blive fremgang i karrieren, men du må dog regne med, at dine planer kan støde på en del forandringer eller småhindringer undervejs. Men du vil være i stand til at gennemføre dem og få et vist udbytte af, hvad du gør. Du vil blive i stand til at opdage og udnytte muligheder, som du tidligere har overset. Forholdet til ens nære og elskede vil blive forbedret.

Oksens år (Tyr, Ko, Bøffel)

1901, 1913, 1925, 1937, 1949,
1961, 1973, 1985, 1997

Følelsesmæssig opløftning I Fårets år viser Oksen al sin charme, men den løber samtidig en risiko for at bruge mere end den har. Året vil være fyldt af gode og dårlige oplevelser. Hvad Oksen mister i arbejdet og af penge, vinder Oksen i kærlighed og romantik. Ingen videre fremgang selv om du modtager en del behagelige nyheder, som kan styrke din selvtilid. Der er ingen alvorlig sygdom eller modgang i sigte. Dit hjemmeliv er rimeligt roligt og behageligt. Dog må du ikke blive for overoptimistisk, eftersom du kan tjene penge på noget, du troede, du havde tjent på, eller til og med

mister noget, som du ikke tør tale om. Så vær forsigtig og lad dig ikke narre. Oksen bør ikke tage nogen risiko, især ikke finansiel. Den bør samle sit fokus på få emner frem for at sprede det over mange ting. Familie, venner og elsker støtter Oksen.

Tigerens år

1902, 1914, 1926, 1938, 1950,
1962, 1974, 1986, 1998

Lær betydningen af ro I Fårets år ændres Tigerens hidtidige liv ofte ganske pludseligt. Dens urolige blod driver den til alle hånde eventyr. Et godt år, selv om du vil støde på en del problemer, der kan optage meget af din tid. Forhandlinger, hjemlige uoverensstemmelser og arbejdsmæssige spændinger vil kunne stresse dig betragteligt. Du fortjener en rigtig god ferie langt væk hjemmefra, selv om det kommer til at koste penge. Du må nok hellere være forsigtig, når du er ude at rejse; hvis ikke kan du risikere at miste en del personlige ejendele undervejs. Heldigvis vil der ikke blive tale om alvorlige katastrofer for dig i årets løb. For at få mest ud af året brug det som sabbatår i forhold til dine normale stressfaktorer.

Harens år (Kanin, Kat)

1903, 1915, 1927, 1939, 1951,
1963, 1975, 1987, 1999

Forsøg at få et nyt image Et udmærket år for dig. Et roligt år. Du vil opnå mange pragtfulde resultater. Du kan komme til at møde mange hjælpsomme mennesker, som vil kunne hjælpe dig frem i denne gunstige periode. Du vil ikke opleve nævneværdige problemer. Der vil forekomme mindre tilbageslag. Selvtilliden er imidlertid stor nok til, at man kommer over dem. Du vil

kunne slippe uden om en del hindringer i denne tid. Du må holde godt øje med detaljerne, ellers vil du få problemer senere hen. På hjemmefronten og i følelseslivet vil det blive et tilfredsstillende år. Eksisterende familiebånd vil være harmoniske. Alene-personen vil finde den sande kærlighed. Der vil være liv i det sociale liv. Ingen familieproblemer, ingen sygdom eller plager i denne periode. Et rigtigt behageligt og opbyggeligt år, som du kan glæde dig til.

Dragens år

1904, 1916, 1928, 1940, 1952,
1964, 1976, 1988, 2000

En periode for at samle de løse ender I Fårets år føler Dragen sig en smule overflødig, ubemærket og overset. Du kan ikke rigtig få noget fra hånden. Du kan kun forvente moderate præstationer i løbet af Fårets år. Efter et heftigt Hestens år vil Fåret give afslappethed og give Dragen mulighed for at trække vejret. Dragen bør bruge enhver mulighed for at tage det roligt og afslappet. Dine projekter forløber noget trægere end sædvanligt, men der er fortsat muligheder i vente. Din økonomi kan blive noget anstrengt, men du kan regne med bedring i slutningen af året. Der vil være en del småplager på helbredsfronten. Ellers kommer hjemmelivet til at være roligt. Dine nærmeste vil blive glade for, at du bruger mere tid på dem end tidligere. For den, som kan rejse væk, kan der være romantik på på fjerne steder.

Slangens år

1905, 1917, 1929, 1941, 1953,
1965, 1977, 1989, 2001

Skønhed bringer succes Et beskyttet år for Slangen. Et år uden de store begivenheder. Du kan læne

dig tilbage og nyde de fine resultater fra forrige år. Hold dig til afprøvede og testede metoder, det vil give resultater. Gem nye store planer til et andet år, hvor de vil få en bedre modtagelse. Du har fred og ro til at fordøje oplevelserne. Du har ikke brug for at have dårlig samvittighed, fordi du ikke længere er så aktiv. Der er ingen grund til at vende tilbage til et hektisk liv, før det er nødvendigt. Din hverdag kommer helt sikkert af sig selv. Så vil du atter være aktiv som før. Der må på hjemmefronten nok påregnes nogle mindre gode nyheder og forstyrrelser i slutning af året, men du klarer dig fint alligevel. De kontakter, personligt og arbejdsmæssigt, der vil opstå, vil i det lange løb vise sig at være givtige.

Hestens år

1906, 1918, 1930, 1942, 1954,
1966, 1978, 1990, 2002

Støt fremskridt Et moderat år for Hesten. Igen får du fred og ro til at tænke og forberede dig på dine opgaver. Et år, hvor det vil være klogt at holde sig til afprøvede ideer på arbejdet og lægge ærgerrigheden på hylden. Dette år bliver usædvanligt stille, men det vil begynde at gå fremad. Det gode vil opveje det dårlige. Så selv om du helst så, at der skete noget hele tiden, må du finde dig i en roligere periode uden alvorlige problemer. Kroppen kan trænge til at komme til kræfter igen, efter det foregående års strabadser. Du kan jo altid bruge tiden til langtidsplanlægning, måske af hvad du kommer til at foretage dig næste år. Der er mulighed for at flytte eller komme på en længere ferie i år. Fårets beroligende indflydelse vil hjælpe Hesten til at opbygge fred og harmoni med sin elskede familie.

Fårets år (Ged)

1907, 1919, 1931, 1943, 1955,
1967, 1979, 1991, 2003

Vær praktisk Selv om det er Fårets eget år, vil det blive et lykkebringende år. Dit sociale liv vil blive særligt travlt. Du vil komme til at møde mange hjælpsomme mennesker, som vil kunne hjælpe dig videre frem i denne gode tid. Du vil blive meget omsværmet, beundret, ja ligefrem forgudet. Du vil nyde det og kan let blive opblæst over det. Du vil ikke opleve nævneværdige problemer, især ikke i første halvdel af året, men så vil der dukke nogle problemer op. Du vil kunne styre dig væk fra en del hindringer i dette år. Året vil fokusere på hjemmelivet og personlige forhold. Heller ingen sygdom vil der være. En rigtig behagelig og opbyggelig tid, som du kan glæde dig til; men du må tilpasse dig dine forventninger og være praktisk. For alene-Får vil der være romantik forude.

Abens år

1908, 1920, 1932, 1944, 1956,
1968, 1980, 1992

Lad den sovende hund ligge Et travlt og engageret år. Du vil finde det lettere at tjene penge, men fortjenesten kan blive noget reduceret på grund af uventede udgifter. Du får nye og indflydelsesrige venner, som kan støtte dig. Du vil få flere gæster eller rejse mere, end du er vant til. Dog kan du blive plaget af en del uforudsete helbreds- og familiemæssige problemer. I Fårets år må du passe særligt godt på dit helbred. Følelsesmæssigt er du også en smule ustabil. Husk at tænke før du taler, når det gælder forholdet til andre. Du svinger mellem blid, hensynsfuld nærhed og trangen til at

stikke af fra det hele. Du reagerer impulsivt og uovervejende og tåler ikke faste rammer eller hæmmende restriktioner. Du rummer en stor portion fantasi, men bremses let af andres snæversynede, skeptiske holdninger. Det er et år, hvor du skal være mere tilbageholdende med oplysninger, da andre forsøger at pumpe dig for fortrolige oplysninger. I sidste halvdel af året vil det igen gå lettere for dig, og tingene kommer meget mere på plads.

Hanens år

1909, 1921, 1933, 1945, 1957,
1969, 1981, 1993

Behagelig udvikling Et godt og trygt år for Hanen, men der er næppe noget, der er sikkert, fast eller til at regne med. Ingen store tilbage-skridt, men store positive forandringer. Mange projekter vil give gode resultater. Der vil være nogle meget tilfredsstillende resultater fra nogle af dine udfordringer. Du er fortsat målrettet og struktureret, hvad indsatsen angår. Du satser på enkelte, vigtige projekter, som virkelig kan give stort udbytte på kort sigt. Der kan komme fremgang i karrieren. Du udtrykker dig både blidt og poetisk. Men der er en slange i paradiset: du får nemlig problemer i dit kærlighedsliv! En del uløste konflikter stikker hovedet frem og forstyrrer dine rosenrøde drømme, men du kan ændre det med en smule list, og året vil alligevel blive, som du forventer. Du kan slappe af eller tage på en god ferie. Hanen bør på den ene side slappe af sammen med familien og på den anden gå ud og udbygge sit sociale netværk.

Hundens år

1910, 1922, 1934, 1946, 1958,
1970, 1982, 1994

Vanskeligt men hjertevarmende

Et noget moderat år, hvor det i første halvdel er pessimismen, der hersker. Intellectet fungerer trægt og stift. Du er reserveret, fuld af bekymringer og indadvendt. Endnu engang grubler du over dine mål, og ofte skifter du kurs og forsøger at starte på en frisk. Du er tilbøjelig til at holde dine tanker og meninger for dig selv. Du kæmper med at få løst de intellektuelle opgaver. Du kan undgå tab og løse konflikter ved at holde tungen lige i munden og styre dit temperament. Du er kritisk indstillet og afviser resultater på forhånd. Dog kan årets sidste halvdel blive noget bedre, med muligheder for at se dit liv fra en helt ny vinkel. Dit liv vil med ét blive noget lettere. Du vil opleve mere varme end afvisning. Den sidste tid har det gået lidt op og ned med økonomien, men her ser det ud til en bedring i finanserne, noget som vil give dig stor glæde. Et år hvor man skal koncentrere sig om familien og hjemmet. I hjemmet kan der blive en del udgifter til reparation. Familien vil være forstående og bakke én op. Et år hvor det er klogt at være tålmodig.

Grisens år (Svin, Vildsvin)

1911, 1923, 1935, 1947, 1959,
1971, 1983, 1995

Slægtskab vil bringe lykke Fårets år er et nogenlunde år præget af noget overskud og en del optimisme. Du udkaster nye planer, synes fuld af ideer og er yderst hittepåsom. Der vil ikke være alvorlige sundhedsproblemer. Fortjenesten vil blive i form af mere viden, bedre

professionel uddannelse eller frem-skridt i karrieren. I begyndelsen af året er du i stand til at styre disse kræfter, men senere tager de over-hånd! Du bliver mere livsnydende, efterhånden som tiden går. Du gider ikke arbejde hårdt med noget, der ikke lykkes i første hug. Denne ten-dens kan ødelægge årets fine start, derfor er det vigtigt, at du slår over i positiv handling. Fra årets midte kan tingene drejes til din fordel. Økonomien er fortsat i stærk vækst, men du bør lægge til side til senere brug. Et godt år for kærlighed og ægteskab. Grisen trives bedst i en atmosfære af hjemlig ro og fred, derfor vil den opleve, at dette år vil være utroligt tilfredsstillende for den. Fårets år er tiden for at lægge fremtidsplaner og lede efter nye muligheder at udforske. ■

Tsehnnav

NB: Man skal ikke lade sig påvirke af, at tingene nu og da modsiger hinanden, sådan er livet nu en gang.

Kilder

Barry Fantoni (1985): *Chinese Horoscopes*. 260 p. (London: Sphere Books Limited).

Derek Walters (1987): *Ming Shu - kinesisk astrologi*. 96 p. (København: Forlaget Komma).

Henning Hai Lee Yang (1995): *Dit Kinesiske Horoskop for årene som kommer*. 203 p. (Lynge: Bogans Forlag).

Kwok Man-Ho (1987): *The Year of the Horse*. Authentic Chinese Horoscopes. 450 p. (London: Arrow Books).

Kurt Allgeier (1986): *Kinesisk astrologi for alle*. 91 p. (København: Sphinx Forlag).

Lori Reid (1997): *The Complete Book of Chinese Horoscopes*. 136 p. (Shaftesbury: Element).

Neil Somerville (2002): *Your Chinese Horoscope 2003*. 354 p. (London: Thorsons).

Theodora Lau (1988): *The Handbook of Chinese Horoscopes*. 331 p. (New York: Perennial Library).

Dyreårene

31. jan. 1900 - 18. feb. 1901: metal-rotte
19. feb. 1901 - 7. feb. 1902: metal-okse
8. feb. 1902 - 28. jan. 1903: vand-tiger
29. jan. 1903 - 15. feb. 1904: vand-hare
16. feb. 1904 - 3. feb. 1905: træ-drage
4. feb. 1905 - 24. jan. 1906: træ-slange
25. jan. 1906 - 12. feb. 1907: ild-hest
13. feb. 1907 - 1. feb. 1908: ild-ged
2. feb. 1908 - 21. jan. 1909: jord-abe
22. jan. 1909 - 9. feb. 1910: jord-hane
10. feb. 1910 - 29. jan. 1911: metal-hund
30. jan. 1911 - 17. feb. 1912: metal-svin
18. feb. 1912 - 5. feb. 1913: vand-rotte
6. feb. 1913 - 25. jan. 1914: vand-bøffel
26. jan. 1914 - 13. feb. 1915: træ-tiger
14. feb. 1915 - 2. feb. 1916: træ-hare
3. feb. 1916 - 22. jan. 1917: ild-drage
23. jan. 1917 - 10. feb. 1918: ild-slange
11. feb. 1918 - 31. jan. 1919: jord-hest
1. feb. 1919 - 29. feb. 1920: jord-ged
20. feb. 1920 - 7. feb. 1921: metal-abe
8. feb. 1921 - 27. jan. 1922: metal-hane
28. jan. 1922 - 15. feb. 1923: vand-hund
16. feb. 1923 - 4. feb. 1924: vand-svin
5. feb. 1924 - 23. jan. 1925: træ-rotte
24. jan. 1925 - 12. feb. 1926: træ-bøffel
13. feb. 1926 - 1. feb. 1927: ild-tiger
2. feb. 1927 - 22. jan. 1928: ild-hare
23. jan. 1928 - 9. feb. 1929: jord-drage
10. feb. 1929 - 29. jan. 1930: jord-slange
30. jan. 1930 - 16. feb. 1931: metal-hest
17. feb. 1931 - 5. feb. 1932: metal-ged
6. feb. 1932 - 25. jan. 1933: vand-abe
26. jan. 1933 - 13. feb. 1934: vand-hane
14. feb. 1934 - 3. feb. 1935: træ-hund
4. feb. 1935 - 23. jan. 1936: træ-svin
24. jan. 1936 - 10. feb. 1937: ild-rotte
11. feb. 1937 - 30. jan. 1938: ild-bøffel
31. jan. 1938 - 18. feb. 1939: jord-tiger
19. feb. 1939 - 7. feb. 1940: jord-hare
8. feb. 1940 - 26. jan. 1941: metaldrage
27. jan. 1941 - 14. feb. 1942: metalslang
15. feb. 1942 - 4. feb. 1943: vand-hest
5. feb. 1943 - 24. jan. 1944: vand-ged
25. jan. 1944 - 12. feb. 1945: træ-abe
13. feb. 1945 - 1. feb. 1946: træ-hane
2. feb. 1946 - 21. jan. 1947: ild-hund
22. jan. 1947 - 9. feb. 1948: ild-svin
10. feb. 1948 - 28. jan. 1949: jord-rotte
29. jan. 1949 - 16. feb. 1950: jord-bøffel
17. feb. 1950 - 5. feb. 1951: metal-tiger
6. feb. 1951 - 26. jan. 1952: metal-hare

27. jan. 1952 - 13. feb. 1953: vand-drage
14. feb. 1953 - 2. feb. 1954: vand-slange
3. feb. 1954 - 23. jan. 1955: træ-hest
24. jan. 1955 - 11. feb. 1956: træ-ged
12. feb. 1956 - 30. jan. 1957: ild-abe
31. jan. 1957 - 17. feb. 1958: ild-hane
18. feb. 1958 - 7. feb. 1959: jord-hund
8. feb. 1959 - 27. jan. 1960: jord-svin
28. jan. 1960 - 14. feb. 1961: metal-rotte
15. feb. 1961 - 4. feb. 1962: metal-bøffel
5. feb. 1962 - 24. jan. 1963: vand-tiger
25. jan. 1963 - 12. feb. 1964: vand-hare
13. feb. 1964 - 1. feb. 1965: træ-drage
2. feb. 1965 - 20. jan. 1966: træ-slange
21. jan. 1966 - 8. feb. 1967: ild-hest
9. feb. 1967 - 29. jan. 1968: ild-ged
30. jan. 1968 - 16. feb. 1969: jord-abe
17. feb. 1969 - 5. feb. 1970: jord-hane
6. feb. 1970 - 26. jan. 1971: metal-hund
27. jan. 1971 - 14. feb. 1972: metal-svin
15. feb. 1972 - 2. feb. 1973: vand-rotte
3. feb. 1973 - 22. jan. 1974: vandbøffel
23. jan. 1974 - 10. feb. 1975: træ-tiger
11. feb. 1975 - 30. jan. 1976: træ-hare
31. jan. 1976 - 17. feb. 1977: ild-drage
18. feb. 1977 - 6. feb. 1978: ild-slange
7. feb. 1978 - 27. jan. 1979: jord-hest
28. jan. 1979 - 15. feb. 1980: jord-ged
16. feb. 1980 - 4. feb. 1981: metal-abe
5. feb. 1981 - 24. jan. 1982: metal-hane
25. jan. 1982 - 12. feb. 1983: vand-hund
13. feb. 1983 - 1. feb. 1984: vand-svin
2. feb. 1984 - 19. feb. 1985: træ-rotte
20. feb. 1985 - 8. feb. 1986: træ-bøffel
9. feb. 1986 - 28. jan. 1987: ild-tiger
29. jan. 1987 - 16. feb. 1988: ild-hare
17. feb. 1988 - 5. feb. 1989: jord-drage
6. feb. 1989 - 26. jan. 1990: jord-slange
27. jan. 1990 - 14. feb. 1991: metal-hest
15. feb. 1991 - 3. feb. 1992: metal-ged
4. feb. 1992 - 22. jan. 1993: vand-abe
23. jan. 1993 - 9. feb. 1994: vand-hane
10. feb. 1994 - 30. jan. 1995: træ-hund
31. jan. 1995 - 18. feb. 1996: træ-svin
19. feb. 1996 - 6. feb. 1997: ild-rotte
7. feb. 1997 - 27. jan. 1998: ild-bøffel
28. jan. 1998 - 15. feb. 1999: jord-tiger
16. feb. 1999 - 6. feb. 2000: jord-hare
7. feb. 2000 - 23. jan. 2001: metal-drage
24. jan. 2001 - 11. feb. 2002: metal-slange
12. feb. 2002 - 31. jan. 2003: vand-hest
1. feb. 2003 - 21. jan. 2004: vand-får
22. jan. 2004 - 8. feb. 2005: træ-abe
9. feb. 2005 - 28. jan. 2006: træ-hane
29. jan. 2006 - 17. feb. 2007: ild-hund

Mongoliet og et antal andre øst- og centralasiatiske lande har fra gammel tid anvendt månekalenderen med dens 12 dyrecykler. Tidspunktet for *Tsagaan Sar* afhænger af månens faser og kan falde på et hvilket som helst tidspunkt mellem slutningen af januar og begyndelsen af marts.

I fordums tider fejrede mongolerne *Tsagaan Sar* om efteråret, en årstid der til overflod var præget mælk og mælkeprodukter. I 1206 blev Temujin udråbt til Den store Kahn for alle mongoler. For at fejre dette arrangerede han en udsøgt fest, som blev holdt på vinterens sidste dag og forårets første. Til minde om begivenheden blev det besluttet at fejre nytåret på disse dage.

Selv om årstiden er kold og blæsende bruger mongolerne betegnelsen Den hvide Måned om nytåret. Dermed udtrykker de symbolsk et ønske om, at måneden bliver hvid af megen mælk. Mongolerne har altid holdt den hvide farve i hævd som mælkens farve.

Da *Tsagaan Sar* markerer begyndelsen på et nyt år i folkets liv, lægger man stor vægt på den måde, året begynder på. Forberedelserne til festen er hektiske. Familierne rengør deres hjem, ejendele og klæder. Kvinderne laver traditionelt nyt tøj til deres ægtefæller.

Bituun-dagen, der er den første af de tre vigtigste dage i nytårsfesten, falder på den sidste dag i det gamle år eller på den 30. dag i den sidste vintermåned ifølge månekalenderen, hvor månen er halvt synlig. Før *Bituun* bestræber folk sig på at afvikle al udestående gæld, som de måtte have pådraget sig, og at forsones sig med folk, de har været uvenner med. Endvidere skal familierne fylde alle beholdere i hjemmet. Kurve flettet af pilegrene fyldes med dyregødning, pottes og krukker fyldes med mad, selv stoppenålen forventes at blive trådet.

Tsagaan Sar

På *Bituun*-dagen kan man se alle familierne tilberede rigeligt med *buuz* og *bansh* til at servere for slægtninge, børn, venner og gæster. Man bør spise meget på *Bituun*-dagen. Ifølge folketroen vil det give megen mad og rigdom til hele året. Den som finder en mønt i en *buuz*, vil få lykke og fremgang det følgende år.

Dagen efter *Bituun*, den første dag i det nye år, står folk ud af sengen og tager de første skridt i den rigtige retning. Hver person har sin egen retning at gå i forhold til det år, hvori de er født. Lamaer angiver de rigtige retninger.

Den første dag i det nye år, kaldet *Shiniin Negen*, er den dag, hvor folk viser respekt over for ældre mennesker, og hvor børnene får særlig opmærksomhed. På denne dag besøger folk hinanden og lykønsker hinanden. Særlig opmærksomhed gives til bedsteforældre, mødre og fædre, onkler og tanter.

Der er en særlig ceremoni på denne dag i forbindelse med at lykønske de ældre. Tidligt om morgenen går medlemmer af familien hen til den ældste og mest respekterede person i familien med en *khadag* (et blåt silkebånd, der symboliserer stor respekt) og ønsker tillykke. Den yngste vender sine håndflader opad, bukker og siger: »Må du blive sund og lykkelig.« Denne hilsen kaldes *Zolgokh*. Ifølge mongolsk tradition vil et ægtepar aldrig udføre

Zolgokh-ceremonien over for hinanden, fordi de anses for at være ét menneske.

Ceremonien med at hilse ved en ældre persons ger begynder fra boligens dørside. Når man er inde i geren, bliver gæsterne inviteret til bords. Hovedretten er et helkøgt lam med en tyk hale. Bordet skal også være dekoreret med *Ul Boov*, en traditionel kage rejst i rækker bestående af tre, fem eller ni lag.

Tallet ni opfattes som særligt betydningfuldt af mongolerne. Som følge heraf vil der ved vigtige statsceremonier ofte blive serveret *Ul Boov* med ni lag. Ni er knyttet til de 99 himle, ni ønsker og ni ædelsten.

Ældre mennesker laver sædvanligvis *Ul Boov* med syv lag. Familier, hvor bedstefaren endnu lever, laver *Ul Boov* med fem lag. Tallet fem er knyttet til de fem farver og til fem yndlingsretter. Unge nygifte laver *Ul Boov* med tre lag, fordi tallet er knyttet til alle tings begyndelse. Toppen af *Ul Boov* er dekoreret med søde sager, sukkerstykker, fløde og en type mongolsk smør kaldet *Shar tos*.

Hele dagen igennem kommer folk på besøg. Afsyngningen af folkesange akkompagneret af det mongolske nationalinstrument, *Morin Khuur* (hestehovedviolin), betragtes som festens kulmination.

På andendagen af *Tsagaan Sar* fortsætter familie og venner med at besøge hinanden. På landet bliver de ældre i deres ger og venter på gæstebesøg. Tredjedagen i *Tsagaan Sar* betragtes egentlig som festens sidste dag, hvor gaverne deles ud og *Ul Booven* demonteres.

Når festen klinger af, ønsker folk hinanden sundhed og lykke, og de udtrykker deres ønske om, at det nye år vil blive fredeligt, fri for lidelser og hadefulde følelser. ■

The Mongol Messenger
05(603):1,7 – 29.01.03

Aktuelt

Vintersituationen

Den 2. januar modtog præsident N. Bagabandi en aktuel rapport fra civilforsvaret og forsvarsministeriet om den alvorlige situation efter voldsomme snestorme i et antal aimager. Der var forekommet snestorme med vindhastigheder på omkring 18-20 m/s. Mange steder var el-ledningerne faldet ned, og befolkningen måtte fejre nytåret i total mørke. Hyrder, der ikke havde forberedt sig godt nok på vinterens komme, mistede mange dyr.

Forsvarsminister J. Gurrachaa fastslog, at hyrderne nu havde oplevet to årsskifter i træk med masser af sne, og i mange landområder var man i bekneb for firhjulstrukne biler, der gjorde det vanskeligt at bevæge sig rundt. I Darkhan-Uul, Töv, Selenge, Bulgan, Orkhon og

- I en voldsom snestorm den 31.12.02-01.01.03 blev der meldt om 2 omkomne: en 58-årig hyrde fra Ömnögov aimag og en 62-årig hyrde fra Bayankhongor aimag.
- A. Tuyak for vild med sin fåreflok på 90 dyr og er endnu ikke fundet, selv om et redningshold fandt over 30 af hans får frosset ihjel.
- Hyrder i Övörkhangai har ifølge rapporter mistet over 300 dyr i stormen.

Khövsgöl aimager kan vintersituationen udvikle sig langt værre.

En 61-årig mand for vild med sine dyreflok i stormen, men blev fundet af et redningshold. Militæret sættes ind for bringe hø og grovfoder til sumer, der er særlig hårdt ramt.

Ömnögov og Dundgov var udsat for snemængder i størrelsesordenen 15-25 cm, dog faldt der 40-50 cm i nogle områder. Regeringen tilbyder 10.000 ton hø til nedsat pris, men mange hyrder har ingen rede penge. Vejret er for hårdt til, at det er muligt at slagte de svage dyr, så hyrderne bliver i stand til at købe hø og foder til de andre dyr.

I Ömnögov aimag smelter sneen om dagen og fryser igen om natten, hvilket gør situationen endnu vanskeligere. Indtil nu har aimag-myndighederne meldt om tabet af over 880 dyr.

Præsident N. Bagabandi anmodede J. Gurrachaa og O. Urjin om at komme med en vurdering af situationen og de tiltag, der kan iværksættes for at komme landområderne til hjælp, med særlig vægt på forsyningen af brændstof, hø, grovfoder, men også med henblik på at hjælpe hyrderne med at afsette deres slagtekød.

Præsidenten tilføjede, at hyrderne bør være bedre forberedt på hårdt vejr ved at styrke kommunikationslinjerne på bag-niveau (den mindste administrative enhed), så man undgår problemerne fra de tidligere års zud-katastrofer.

The Mongol Messenger
02(600):1,2 – 08.01.03

*Dansk Mongolsk Selskabs projekt
'Kulden i Mongoliet' modtager
gerne støttebeløb på girokonto
6003 3005, Fuglebo 2,
2000 Frederiksberg.*

-red

Mongolsk-norsk samarbejde

Fredag den 10. januar fejrede Den mongolsk-norske Venskabsforening (grundlagt 1999) 35-årsdagen for oprettelsen af de diplomatiske forbindelser mellem Mongoliet og Norge. Mongolske parlamentsmedlemmer og medlemmer af det mongolsk-norske selskab deltog i festen sammen med nordmænd, der bor og arbejder i Mongoliet.

Officielle diplomatiske forbindelser mellem de to lande blev oprettet den 11. januar 1968. Den norske regering yder i øjeblikket bistand til Mongoliet i størrelsesordenen \$1 mio. om året. Halvdelen af pengene finansierer projekter, der administreres af norske NGO-organisationer i Mongoliet, resten bruges til at støtte UNDP-projekter.

Den norske ambassadør til Kina og Mongoliet, Haakon B. Hjelde, sendte et lykønskingskort i anledning af jubilæet: »Selv om der synes at være langt mellem vore to lande, så husk på, at der kun ligger ét land imellem os, Rusland. Der er mange lighedspunkter mellem os: kolde vintre er det man først kommer i tanke om på denne årstid. Men vi kan begge glæde os over naturen og de smukke landskaber, og vi drager fordel af umådelige naturressourcer. Begge lande har en temmelig lille befolkning spredt ud over et stort område, hvilket giver os udfordringer, der ligner hinanden meget.

I mange år var forbindelsen mellem vore to lande begrænset. Jeg er glad for at se, at der er sket ændringer på dette område i de seneste år. Nylige besøg af fremtrædende repræsentanter for parlamentet og den mongolske regering, og besøget i 1999 af præsidenten for det norske parlament, Kirsti Kolle Grøndahl, er vigtige skridt i udviklingen af vore forbindelser.«

The Mongol Messenger
03(601):3 – 15.01.03

Interaktiv turistby

Arkitekter, videnskabsfolk og eksperter i turisme har i fællesskab projekteret en »park for nomadisk civilisation«, et turistområde der skal fortælle om livet som nomade.

Området består af tre dele: et museum, en ger-landsby samt kultur- og servicefaciliteter. Museet indeholder udstillingsgenstande til belysning af nomadernes livsform, musikinstrumenter og bøger med mongolsk skrift.

D. Gansukh, leder af holdet, siger: »Museet kommer ikke til at udstille de originale ting. Derfor må gæsterne gerne røre ved udstillingsgenstandene. Museet vil gøre brug af moderne udstillingsteknik, hvilket vil gøre det mere levende og bringe det tæt på virkeligheden. Fx skal det i Gobi-hallen virke, som om man befinder sig i Gobiørkenen, hvor der blæser en varm vind.«

Byen vil rumme forskellige serviceorganisationer og kulturcentre,

der vil omhandle de etniske grupper i Mongoliet. Der vil kunne arrangeres festivaler, og turisterne kommer til at se mongolske kunstnere og kunsthåndværkere i aktion.

Projektholdet har undersøgt turisternes ønsker og behov. Et fælles træk er, at de gerne vil møde den nomadiske livsform. Derfor vil man opføre en nomade-landsby, komplet med husdyr og levendegjorte aktiviteter, hvor de besøgende kan deltage aktivt.

Infrastrukturminister B. Jidjid udtaler: »Hvis vi udvider komplekset endnu mere, vil flere virksomheder ønske at etablere sig her. Men det bliver også nødvendigt med et offentligt engagement.«

Komplekset vil blive opført nær Ulaanbaatar i løbet af 2 år og er budgetteret til at koste 4 mia. tg. (ca. 24,5 mio. kr.).

B. Ooluun

The Mongol Messenger
51(597):8 – 18.12.02

Mongolsk service

Min kone og jeg bor i Hongor, lige syd for Darkhan. Det er en rar by fuld af rare mennesker. Men som det sandsynligvis er tilfældet for hovedparten af Mongoliets landdistrikter, er postvæsenet ikke så udviklet som i Vesten, og vi er blevet gode kunder hos det lokale postkontor.

For ikke så længe siden ville Janet ind og købe nogle frimærker, som tilsyneladende kun bliver solgt af én bestemt kvinde – og det var ikke hende, der havde vagten, da Janet kom ind. Som man plejer at gøre i sådanne situationer, blev der ringet rundt for at finde »frimærkedamen«.

Få minutter senere kom hun ind på postkontoret kun iført en slåbrok (særdeles upassende i det råkolde vejr). Tilsyneladende var hun stået op af sin hospitalsseng for at sælge frimærker til Janet! Hospitalet ligger på den modsatte side af vejen i forhold til postkontoret. Det kan man da kalde at tage sine tjenstlige forpligtelser alvorligt.

Amerikanerne siger: »Hverken regn, slud eller hagl skal afholde postbudet fra at gå sin runde« (sådan da), men i Hongor er de bare endnu bedre!

Doug King

DMS nyt

Årsrapport 2002

Bestyrelsen

Gennem en række møder i årets løb har bestyrelsen planlagt og ledet selskabet. Bestyrelsen består af: Klaus Ferdinand, Anita Garbers, Rolf Gilberg (formand), Søren Haslund-Christensen, Jan Koed (næstformand og kasserer), Gudrun Lefmann (webmaster), Bulgan Njama (NGO-projektansvarlig), Leif F. Petersen (projektregnskaber), Lone Ross (sekretær). For at give medlemmerne et bedre kendskab til de enkelte bestyrelsesmedlemmer er Ger begyndt en serie, hvor hvert bestyrelsesmedlem fortæller om sig selv og sine relationer til det mongolske.

Medlemmer

Selskabet har omkring 200 medlemmer fordelt med halvdelen i Storkøbenhavn og den anden halvdel i provinsen (for eksempel: Sjælland 40; Jylland 40) samt nogle få på Grønland (5), Mongoliet (5) og det øvrige udland (10). Selskabets størrelse og geografiske fordeling har ligget fast i mange år. Der foregår selvfølgelig som hos alle andre foreninger et vist frafald og tilkomst, men stort set består selskabet af en fast, trofast kerne af medlemmer. Det er bestyrelsen meget glad for. Den opfatter det som et skulderklap. Tak!

Medlemsmøder

Hvor ikke andet meddeles afholdes møderne lørdage mellem kl. 15 og kl. 17 i Medborgerhuset, Danasvej 30B.

• Medlemsmøde 59:

19. januar 2002 i *Vester Vov Vov* biograf viste Michael Haslund-Christensen sin film *The Wild East*

Dansk Mongolsk Selskab

Regnskab for perioden 1/1-2002 – 31/12-2002

	2002	2001
RESULTATOPGØRELSE		
Indtægter		
Kontingent	29.200,06	28.592,74
Administrationsbidrag NGO	0	20.000,00
Annoncer	0	0
Bladsalg	0	0
Gaver	500,00	0
Rente	561,44	934,56
	30.261,50	49.527,30
Udgifter		
Kontorhold	1.059,00	827,25
Trykkeudgifter	22.114,90	16.699,63
Internet	7.022,50	0
Porto	6.258,77	7.711,90
Medlemsmøder	4.150,75	789,74
Repræsentation	2.502,00	4.728,00
Gebyr	558,00	425,00
<u>Diverse omkostninger</u>	<u>100,00</u>	<u>1.021,72</u>
Årets resultat	-13.504,42	12.324,06
BALANCE		
Pr. 1. januar 2003		
Aktiver		
Kasse	298,97	266,52
Giro	9.925,34	24.021,75
<u>Bank</u>	<u>32.818,82</u>	<u>32.259,28</u>
Balance	43.043,13	56.547,55
Passiver		
Egenkapital:		
Primo	56.547,55	44.223,49
<u>Årets resultat</u>	<u>-13.504,42</u>	<u>12.324,06</u>
Balance	43.043,13	56.547,55

Kassererens bemærkninger

Årets resultat viser et underskud på 13.504 kr. mod et overskud på 12.324 kr. i 2001. Den store forskel skyldes i overvejende grad, at DMS i 2001 modtog 20.000 kr. i administrationsbidrag fra selskabets NGO-projekter. Vi har forventning om, at et tilsvarende beløb vil blive tilført DMS' indtægtsside i 2003. Indtægten fra kontingenter er steget svagt med 2%, mens renteindtægten er faldet med 40% grundet det almindelige rentefald. Udgiften til trykning af Ger er steget med ca. 5.400 kr., hvilket skyldes, at der blev bogført trykkeudgifter til 5 numre i 2002 (vil normalt være 4 numre). En ny post på regnskabet er udgiften til drift af selskabets hjemmeside på 7.022 kr.

Jan Koed

– *portræt af en storbynomade*. Michael fortalte lidt om filmen. Efter filmen samlede Michael sine medarbejdere til en tak og lidt snak om, hvordan det var at optage filmen. Det blev en spændende oplevelse og et interessant indblik i den moderne

nomades byliv. Der var 45 tilhørere. Se mere i Ger 39:24-25 og Ger 40:24-25.

• Medlemsmøde 60:

23. februar 2002: Kurt L. Frederiksen fortalte om, hvordan det var at

skrive bogen *Manden i Mongoliet* om Henning Haslund-Christensen. Kurt var en levende fortæller, som kan holde sit publikums opmærksomhed fangen. Mange sider af Haslund-Christensen blev belyst med humor og stor viden. Der var 30 tilhørere. Se mere i Ger 39:22-23 og Ger 40:20-21.

• Medlemsmøde 61:

16. marts 2002: Ordinær generalforsamling med fremlæggelse af årsrapport og regnskab for 2001 (se Ger 40:25-27), som begge blev godkendt af generalforsamlingen. Resultatet af bestyrelsesvalget kan ses under Bestyrelsen i denne beretning. Nyt medlem var Lone Ross.

Efter generalforsamlingen skulle Søs Fenger have fortalt om sin rejse til Mongoliet, men hun sendte afbud i sidste øjeblik. En hurtig aktion fremskaffede diverse videoer om Mongoliet. Aftenen sluttedes af med den årlige, hyggelige forårsfest. 30 deltagere.

• Medlemsmøde 62:

20. april 2002: Instruktør og fotograf René Bo Hansen viste filmen *Migas rejse* og fortalte om problemerne ved at optage filmen i Mongoliet. Filmen er et stærkt og poetisk portræt af gadebørnenes barske tilværelse i Ulaanbaatars skyggeland. De medvirkende børneskuespillere er gadebørn fra *Damost*. Filmen er produceret i samarbejde med Dansk Mongolsk Selskab og Mongolsk Dansk Selskab. 10 deltagere. Se også Ger 40:23.

• Medlemsmøde 63:

23. september 2002: Finn Tobiesen fra *Organisationen for Vedvarende Energi* fortalte om det vandkraftprojekt, han er leder af i Erdenebulgan, hvor »Danskegården« lå i 1920'erne. 7 deltagere. Se også Ger 42:8-10.

• *Medlemsmøde 64:*

2. november 2002: Antropologistuderende Benedikte Møller Kristensen fortalte ledsaget af lysbilleder om sit feltarbejde blandt de mongolske rensdyrnomader i det nordlige Mongoli. Benedikte fortalte levende og personligt om sine oplevelser blandt duha-tuvenere. 25 deltagere. Se også Ger 42:11-14, Ger 43:13-15 og Ger 44:12-13.

• *Medlemsmøde 65:*

23. november 2002: I anledning af at det var Hestens år fortalte Gudrun Lefmann om *Vildheste og tamheste i Mongoliet* med lysbilleder. Gudrun øste af sin store viden om heste, og det blev et både spændende og oplysende foredrag. 20 tilhørere. Se også Ger 43:12 og Ger 44:8-11.

Ger

Dansk Mongolsk Selskabs medlemsblad udkom med de sædvanlige 4 numre, i alt 112 sider (nr. 40-43). Alle 4 forsider havde billeder af heste for at markere, at numrene udkom i Hestens år. Måske nogen genkendte forsiden på Ger 43. Den blev også brugt på Ger 15, men dengang dog kun i sort/hvid. I Ger 43 dukkede Dansk Mongolsk Selskabs nye logo op visende en ger foran bogstaverne DMS. Det er tegnet af den mongolske kunstner Amgalan (se mere i Ger 43:28).

Ger fortæller om nyt og gammelt i Mongoliet. Ger fortæller om samtidshistorie og om personlige oplevelser i Mongoliet. Ger er stadig det eneste blad, som på dansk fortæller om Mongoliet.

Hjemmeside

I efteråret 2002 startede bestyrelsen forberedelserne til at skabe en ny hjemmeside for Dansk Mongolsk Selskab. Det forventes, at den bliver tilgængelig i løbet af foråret 2003. Ud over at indeholde praktiske oplysninger om Dansk Mongolsk Sel-

Vores bestyrelsesmedlem

Ian Søren Haslund-Christensen, f. 1933. Hofmarskal, kammerherre, generalmajor.

Som søn af opdagelsesrejsende og forfatter Henning Haslund-Christensen (død 1948), som i 1930'erne og 1940'erne fik gjort Centralasien og især Mongoliet kendt af de fleste danske, har Mongoliet altid haft min store interesse.

I 1985 besøgte jeg første gang Mongoliet og de egne i Kina, hvor der bor mongoler, og i 1986 ledede jeg en filmekspedition til de områder i Centralasien, hvor min far havde virket. Med på ekspeditionen var H.K.H. Kronprinsen og min søn Michael.

I 1990 ledede jeg endnu en filmekspedition til Mongoliet, hvor også min datter Louise deltog.

Optagelserne fra begge ekspeditioner resulterede i oplysende fjernsynsudsendelser i og udenfor Danmark, og jeg fik et godt indblik i forholdene i Mongoliet før og efter systemskiftet i 1990'erne.

Siden har jeg engang, som den mongolske stats gæst og engang sammen med udenrigsminister Niels Helveg Petersen og en erhvervsdelegation kunnet følge udviklingen – på godt og ondt – i Mongoliet, herunder også hvorledes de klimatiske forhold i de senere år har forværret forholdene dramatisk.

Det har været en fornøjelse at se de gode resultater af den danske bistand til Mongoliet i disse år. Et arbejde, som Dansk Mongolsk Selskab har deltaget aktivt i.

S. Haslund-Christensen

skab, vil der være relevante prøver på artikler fra Ger samt oplysninger om Mongoliet og dets folk og historie. Desuden en samling rejsetips. Vi vil fortælle mere, når hjemmesiden er tilgængelig.

NGO-projekter

Udsatte grupper, gadebørn: Projektet blev forlænget med et ½ år og afsluttes i marts 2003 med anvendelse af de allerede bevilgede midler i 1999. På baggrund af tilfredsstillende resultater har vi søgt om en ny fase. For kort tid siden blev vores ansøgning godkendt af *Danida* til glæde for de mange involverede i projektet. I den nye fase vil projektet fortsætte sine hidtidige aktiviteter, og uddannelsesaktiviteterne vil omfatte yderligere 4 distrikter af Ulaanbaatar og 4 aimager uden for hovedstaden. Den nye projektfase

vil forløbe over 2½ år med et budget på 3,9 mio. kr. (Læs yderligere om tale i Ger 40, 42 og 43).

Skoleudvikling i landdistrikter: Projektet gennemføres i samarbejde med CICED (*Copenhagen International Centre for Educational Development*). Projektet skrider planmæssigt frem og afsluttes i august 2003. På baggrund af de gode resultater ønsker vi også at fortsætte med dette projekt i en ny fase. (Læs om tale i Ger 41).

Journalistik og medier: Projektet gennemføres i samarbejde med *Danmarksk Journalisthøjskole*. Projektets periode blev forlænget yderligere i et ½ år med afslutning i juni 2003. Projektet omtales i Ger 41.

**Rolf Gilbert
Bulgan Njama**

DMS nyt

MEDLEMSMØDER

- *Medlemsmøde 66*
Lørdag den 25. januar kl. 15-17
Danasvej 30B, Frederiksberg

Vore mongolske projekter

Dansk Mongolsk Selskab har gennem snart mange år ydet støtte til vanskeligt stillede grupper i Mongoliet under overskriften »Udsatte grupper«. Projektleder Bulgan Njama gjorde status over de igangværende aktiviteter og viste en mongolsk-produceret film om projekterne.

Indbydelsen til mødet blev udsendt i januar sammen med indkaldelsen til generalforsamlingen og forårets andre arrangementer.

- *Medlemsmøde 67*
Lørdag den 8. marts kl. 15-23
Danasvej 30B, Frederiksberg

Nyt fra konsulatet

Der er indført ændrede regler for udstedelse af visum til Mongoliet. Der skelnes nu mellem turistvisum og andre former for visum. Prisen for et alm. turistvisum (single entry) er 460 kr. Visum kan nu udstedes til maks. 1 år. Flere oplysninger fås ved henvendelse til:

Mongoliets Konsulat
i Danmark, Visumafdelingen,
Bolbrovej 20, 2770 Kastrup,
tel/fax 3252 4427, email
tvede@hansen.mail.dk

Ordinær Generalforsamling

Dagsorden

1. *Valg af dirigent.*
2. *Formandens beretning om selskabets aktiviteter i 2002.*
3. *Kassereren fremlægger det reviderede regnskab for 2002.*
4. *Fastsættelse af kontingent.*
5. *Valg af bestyrelsesmedlemmer.*
På valg er: Anita Garbers, Gudrun Lefmann, Bulgan Njama
6. *Valg af suppleanter.*
På valg er: Klaus Ferdinand og Leif F. Petersen
7. *Valg af revisor.*
På valg er: Anders Jungersen
8. *Indkomne forslag.*
9. *Eventuelt.*

Efter generalforsamlingen vil vi præsentere Dansk Mongolsk Selskabs nye hjemmeside på stor-skærm for forsamlingen.

Images of Asia

Kl. ca. 16: *Images of Asia* bliver en af Europas største festivaler i 2003. Den vil foregå i København, Århus, Odense, Aalborg, Esbjerg og en række andre byer i Danmark. Formålet med festivalen er at styrke samarbejdet mellem Danmark og Asien. Vi har inviteret projektchef **Jutta Helles** til at fortælle om planlægningen af de mange indslag. Medlemmerne opfordres til at komme med forslag til arrangementer med mongolsk indhold.

Efter denne præsentation viser vi en kortfilm om DMS' projekter i Mongoliet, og hvis tiden rækker til det en TV-film med skuespillerinden Julia Roberts på besøg hos mongolske hyrder.

Forårsfesten

Kl. ca. 18: Forårsfesten i Dansk Mongolsk Selskab byder som sædvanligt på en lejlighed til nogle timers hyggeligt samvær med både nye og kendte ansigter.

Prisen for at deltage er 100 kr. pr. person, som dækker både mad og drikkevarer. Medlemmer og gæster, der ønsker at deltage, bedes venligst tilmelde sig ved at indbetale det aktuelle beløb på giro 784-1582 Dansk Mongolsk Selskab, Frederiksholms Kanal 12, 1220 København K eller sende en check på beløbet til kassereren, Jan Koed, Carl Bernhards Vej 15, st.tv., 1817 Frederiksberg C. Man kan også tilmelde sig telefonisk på tel 3322 3729.

- *Medlemsmøde 68*
Lørdag den 26. april kl. 15-17
Danasvej 30B, Frederiksberg

Blandt nomader og ørnejægerne

Gerner Thomsens oplevelser fra tre rejser rundt i Mongoliet danner rammen om dette lysbilledforedrag. Gerner er en fremragende fotograf, der har blik for de store landskaber. Han har bl.a. besøgt kasakh-nomaderne og fulgt dem på deres jagtture i det vinterklædte bjergområde i den fjerntliggende aimag, Bayan-Ölgii.

Projekter

Gadebørn i Mongoliet
Girokonto 1670-7805
Fuglebo 2, 2000 Frederiksberg

Kulden i Mongoliet
Girokonto 6003-3005
Fuglebo 2, 2000 Frederiksberg